

PAUKŠČIAI

norintiems stebėti ir pažinti

64

(2024/4)

Kuoduotasis vieversys
(*Galerida cristata*).
Grimzdai, Šilalės r.,
2024-09-29
© Rokas Mizeikis

Lietuvos ornitologų
draugijos leidinys apie
paukščius, jų apsaugą,
stebėjimus.
Leidžiamas nuo 2009 m.
kartą per tris mėnesius.

Vyr. redaktorius
Vytautas JUSYS
Tel. +370 638 90619
urventragis@gmail.com

Redakcijos kolegija
Arūnas ČERKAUSKAS
Saulius KARALIUS
Mindaugas KIRSTUKAS
Dr. Julius MORKŪNAS
Ričardas PATAPAVIČIUS
Gediminas PETKUS
Liutauras PAUDONIKIS
Laimonas ŠNIAUKŠTA

Lietuvių kalbos redaktorė
Erika MERKYTĖ-
ŠVARCHIENĖ

Anglų kalbos redaktorius
Jos STRATFORD

Tiražas 1000 egz.

PAUKŠČIAI / BIRDS
*The magazine of the
Lithuanian Ornithological
Society, about birds, bird
observations and bird
conservation. Published
quarterly since 2009.*

Editor in chief
Vytautas JUSYS

Žurnalas „Paukščiai“ siunčiamas visiems
LOD nariams, ji galima užsiprenumeruoti
visuose Lietuvos pašto skyriuose.
Indeksas 5114.

Lietuvos ornitologų draugija (LOD) – tai nevyriausybinė
organizacija, kuri rūpinasi Lietuvoje aptinkamų laukinių
paukščių ir jų gyvenamosios aplinkos apsauga. Siekdama šio tikslo,
draugija vienija gamtai ir paukščiams neabejingus Lietuvos
žmones, rūpinasi ekologiniu visuomenės švietimu, paukščių
populiariųjų tyrimu ir monitoringu bei visuomeniškai kontroliuoja
aplinkos ir biologinės įvairovės apsaugą reglamentuojančių
įstatymų leidimą ir vykdymą. Nuo 1994 m. draugija yra

tarptautinės paukščių apsaugos organizacijos „BirdLife International“ asocijuota narė. Norėdami
tapti LOD nariu ar tiesiog prisijungti prie paukščių apsauga besirūpinančių bendraminčių,
kreipkitės į LOD sekretoriatą adresu:

Lietuvos ornitologų draugija, Naugarduko g. 47-3, LT-03208 Vilnius.
Tel. / faks. +370 5 213 0498, el. p. lod@birdlife.lt; www.birdlife.lt.

VIRŠELIO PAUKŠTIS / Bird on the Front Cover

- 3 V. Jusys, R. Patapavičius. Kuoduotasis vieversys (*Galerida cristata*)
Crested Lark

LOD žinios / LOD news

- 8 G. Petkus. 2024 m. paukščių palydų rezultatai
Farewell to the Birds, 2024 Count Results
10 G. Petkus, J. Kuliešė. Jubiliejinis 25-asis paukščių stebėtojų ralis:
per 12 valandų susaičiuotos 153 paukščių rūšys
25th Anniversary Bird Rally Competition: 153 bird species counted in 12 hours

PAUKŠČIŲ TYRIMAI / Bird Research

- 16 R. Patapavičius. Didieji kormoranai iš Lietuvos nuskrenda ir į Afriką
Great Cormorants fly from Lithuania to Africa
18 D. Dementavičius, S. Rumbutis. Stebėtas perintis žieduotas mažasis erelis rėksnys
Ringed Lesser Spotted Eagle observed breeding
19 P. Salvador, R. Morkūnė, V. Eigirdas, L. Kelpšaitė-Rimkienė, J. Morkūnas.
Kaip kormoranai padeda tirti Baltijos jūrą ir Kuršių marias
The use of Cormorants in studying the Baltic Sea and Curonian Lagoon
22 L. Šniaukšta. Žalvarnio jauniklio su GSM siųstuvu kelionė
Movements of a GSM-tagged juvenile European Roller
24 G. Grašytė. Kur žiemoja siųstuvais paženklininti ereliai žuvininkai
Wintering Grounds of Transmitter-tagged Ospreys

NAUJOS PAUKŠČIŲ RŪŠYS LIETUVOJE / New bird species for Lithuania

- 26 R. Patapavičius. Lietuvoje pirmą kartą aptiktas tamsusis grifas
First Record of Cinereous Vulture in Lithuania
29 G. Kukta. Ornimokyklos mokinys rado naują Lietuvai paukščių rūšį –
sibirinę nuodėgulę
New species for Lithuania found by “Ornimokykla” student - Stejnegger’s Scoter

ORNITOFAUNISTINIAI STEBĖJIMAI / Bird Observations

- 30 S. Karalius. Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2024 m. rudenį
Bird Observations in Lithuania in Autumn 2024
36 E. Drobėlis. Tikėtinas nykštukinio erelio (*Hieraetus pennatus*) veisimosi atvejis
Probable breeding record of Booted Eagle (*Hieraetus pennatus*)

PAUKŠČIŲ ŽIEDAVIMAS / Bird Ringing

- 37 V. Jusys, V. Eigirdas. Paukščių žiedavimas Ventės rage 2024 m. rudenį
Bird Ringing at Ventės Ragas Ornithological Station in Autumn 2024
37 R. Patapavičius. Lietuvoje aptikta ilgaamžė jūršarkė iš Švedijos
Long-lived Oystercatcher from Sweden found in Lithuania

ĮVAIRENYBĖS / Various

- 42 S. Karalius. Nufotografuotas 55 metus nematytas plėšrūnas
42 S. Karalius. Geros žinios iš Papua Naujosios Gvinėjos
44 V. Eigirdas. Ventės rage sugautos neįprastos kregždės
45 V. Jusys. Zylės neįprastos formos snapais
45 D. Dementavičius. Ankstyvas šarkų lizdas
46 I. Semionovas. Vėlyvas keršulių perėjimas
47 R. Akstinas. Įdomūs faktai apie naminių žvirblį

Kuoduotasis vieversys (*Galerida cristata*)

Vytautas JUSYS, Ričardas PATAPAVIČIUS

Rūšies statusas

Labai retai perinti, sėslī, žiemojanti rūšis. Lietuvoje aptinkama ištisus metus.

Biometrija

Kūno masė ir matmenys: patinų svoris 38–52 g, suglaustas sparnas 104–111 mm, uodega 59–69 mm, snapas iki kaukolės 17,1–21,1 mm, pastaibis 23,2–26,5 mm, patelių svoris 37–55 g, suglaustas sparnas 95–106 mm, uodega 55–65 mm (Demongin, 2016).

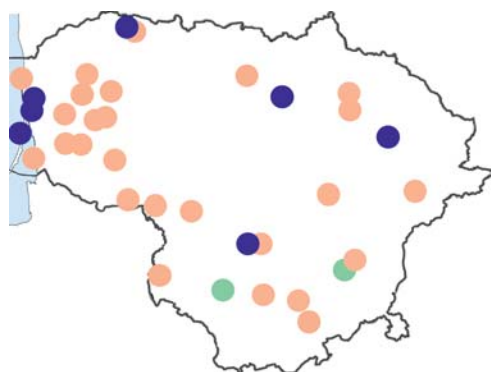
Paplitimas ir skaitlingumas

Anot T. Ivanausko, XX a. pirmoje pusėje kuoduotieji vieversiai Lietuvoje buvo įprasti gyvenviečių paukščiai, tačiau jau antroje šio amžiaus pusėje tapo retais, o vėliau ir labai retais paukščiais. XX a. 7-ojo dešimtmečio antroje pusėje ir 8-ojo dešimtmečio pirmoje pusėje žiemomis dar buvo neretai matomi Kaune (tikriausiai ir kituose Lietuvos miestuose bei miesteliuose). Dažniausiai poromis ir žymiai rečiau pavieniai paukščiai bėgiodavo ant sniego, kurio tais laikais beveik kiekvieną žiemą tikrai nestigdavo, nuvalytais šaligatviais, autobusų stotelėse. Vėliau jie visiškai išnyko ir jau kelis dešimtmečius jų visai nesimato. Tuometinės Lietuvos žemės ūkio akademijos studentų miestelyje žiemojavo 5–10 paukščių (P. Kurlavičius).

Žinomas atvejis, kai 1968 m. sausio mėn. vienoje dviejų aukštų Kauno vidurinėje mokykloje plokščiu stogu tik pradėjus brėkšti (per pirmą pamoką) kuoduotasis vieversys per pastato ventiliacijos kanalą nukrito į klasę pirmame aukšte. Tas paukštis tikriausiai nakvojo ant mokyklos stogo arba kokioje nors ventiliacijos kanalo angos nišoje ir kažkieno pabaidytas ar pats per neatsargumą pateko į ventiliacijos kanalą ir juo nukrito iki klasės pirmame aukšte. Pasibaigus pamokai ir išlupus ventiliacijos kanalo groteles jis buvo ištrauktas ir paleistas visiškai pašvitus.

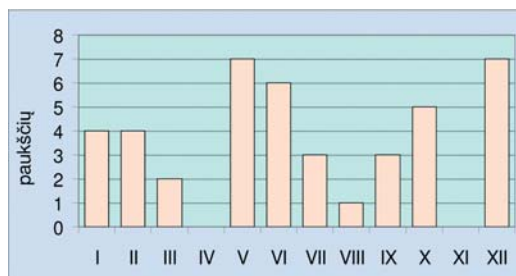
Kuoduotojo vieversio (*Galerida cristata*) paplitimo arealas (31 porūšis). Žalia spalva – sėslus (aptinkamas ištisus metus), šviesiai žalia – tik perėjimo metu © wikipedia.org

Kuoduotojo vieversio (Gallerida cristata) paplitimas Lietuvoje 1982–2024 m. Žalia spalva – perėjimo atvejai, mėlyna – stebėjimai žiemos mėnesiais, ruda – stebėjimai kovo–lapkričio mėn.

1982-05-15 stebėtas Ukmergės apylinkėse (G. Vaitkus), 1986–1987 m. žiemą pora matyta rytiniame Klaipėdos pakrastyje (V. Pareigis), 1986 m. pora perėjo Alytuje (A. Poškus), 1993-07-16 stebėtas Ventės rage (V. Jusys), 1994 m. perėjimo sezono metu matytas Stankiškių k., Šilutės r. (A. Poškus), 1995–1996 m. perėjimo sezono metu dviejose vietose matytas Endriejavo apylinkėse, Klaipėdos r. (A. Žemgulis), 1995-12-05–08, 1996-02-27 ir 03-03 matytas Utenoje (D. Norkūnas), 1996-06-17 Palangos pakrastyje stebėtas dviejų patinų tuoktuvinis elgesys (A. Petraitis), 1996 m. gyveno Vaidotų k., Vilkaviškio r. (V. Naruševičius), 1997-06-10 matytas Pakruojo r. (E. Adomaitis).

Lietuvos perinčių paukščių atlaso (2006 m.) duomenimis perėjimo sezono metu 1995–1999 m. kuoduotieji vieversiai stebėti 19-oje 10×10 km atlaso kvad-

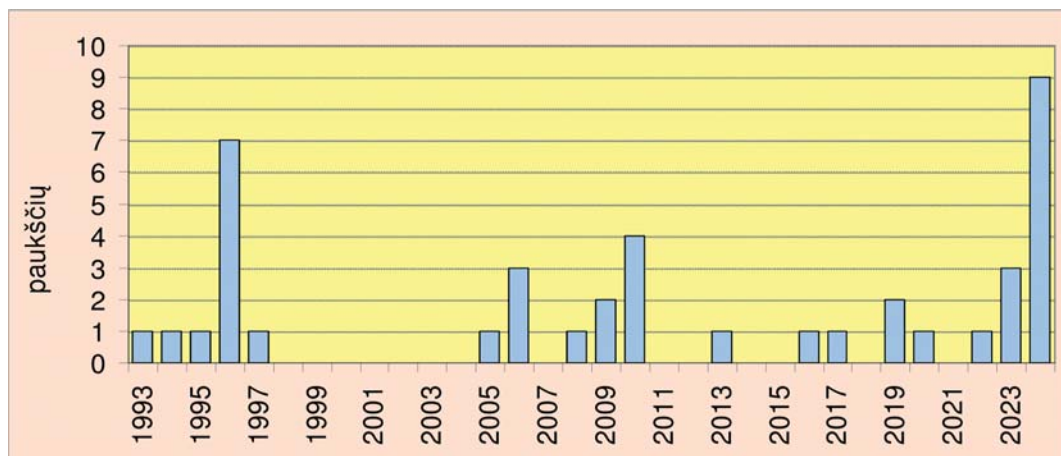

1993–2024 m. Lietuvoje stebėtų kuoduotųjų vieversių skaičius (n=42) atskirais mėnesiais

ratų Plungės, Klaipėdos, Varėnos, Švenčionių ir kt. rajonuose.

1999–2001 m. šalyje kasmet perėjo iki 10 porų (Kurlavičius, Raudonikis, 2001). Remiantis naujausiais duomenimis, nėra jokių patikimų duomenų apie kuoduotųjų vieversių perėjimą mūsų šalyje. Vis dėlto manoma, kad 2008–2018 m. galėjo perėti iki 2 porų (VSTT, LOD).

Mūsų turimais duomenimis XXI a. kuoduotieji vieversiai Lietuvoje stebėti 23 kartus. Pavieniai paukščiai stebėti Ventės rage – 2005-05-27, 2006-06-29, 2008-03-11 (sugautas ir sužieduotas), 2010-07-21, 2016-05-30, 2017-06-21, 2019-06-19 (porelė paukščių), 2020-07-03, 2022-05-16, 2024-06-16 (V. Jusys, V. Eigirdas, L. Jezerskas, M. Karlonas ir kt.). 2006-01-09 matytas Panevėžyje (K. Čepėnas), 2006-01-16 ir 2009-12-27–2010-02-06 – Mažeikiuose (D. Makavičius, R. Kinduris), 2009-02-08 ir 2013-10-22 praskrido pajūryje prie Juodkrantės (K. Castren), 2010-08-04 matytas Šilainių mikrorajone, Kaune (A. Gurskas). 2023-12-02 du kuoduotieji vieversiai stebėti tarp karklažvirblių ir kikilių Alseikių g.,

1993–2024 m. Lietuvoje stebėtų kuoduotųjų vieversių skaičius (n=41) atskirais metais

Žiemojantis kuoduotasis vieversys (Galerida cristata). Bruzdeilynas, Klaipėdos r., 2024-01-02 © Irina Baltrūnienė

Žiemojantis kuoduotasis vieversys (Galerida cristata). Kretingalės apylinkės, Klaipėdos r., 2023-12-02 © Igoris Šeštokas

Kretingalės sav., Klaipėdos r. (I. Šeštokas). 2023-12-02–2024-01-02 tai vienas, tai du paukščiai vis stebėti prie fermų Bruzdeilyno k., Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė). 2024-09-29 trijų paukščių būrelis matytas pakelės žiemkenčių lauke ties Grimzdais, Šilalės r. (R. Mizeikis, D. Mizeikis). Toje pačioje vietoje 2024-10-20 pastebėti net 4 individai (A. Šimkus).

Per pastaruosius kelis dešimtmečius kuoduotieji vieversiai Lietuvoje tapo labai reti. Aptinkami urbanizuoto kraštovaizdžio vietose – miestuose ir gyvenvietėse.

Šių paukščių skaitlingumas sparčiai mažėja jeigu ne visose, tai tikrai daugelyje jų paplitimo arealo valstybių.

Žiedavimas ir migracija

Lietuvoje per sistemingą 95 metų paukščių žiedavimo laikotarpį buvo sužieduoti tik 125 kuoduotieji vieversiai, iš kurių 100 buvo dar neskraidantys jaunikliai ir 25 suaugę, jau gebantys skraidyti paukščiai. Iš jų 113, t. y. 90,4 proc., sužieduoti iki 1941 m., o iki 2023 m. pabaigos sužieduota tik 12. Panašios sužie-

Kuoduotasis vieversys (*Galerida cristata*). Ventės ragas, 2010-07-22 © Vytautas Jusys

duotų šios rūšies paukščių skaičiaus kitimo tendencijos fiksuojamos ir kitose Europos valstybėse. Gal yra ir daugiau tokios tendencijos priežasčių, bet svarbiausia priežastis – spartus šių paukščių populiacijos mažėjimas daugelyje Europos valstybių. Beje, teisingumo dėlei galima pasakyti, kad kažkiek Lietuvoje sužieduotų kuoduotųjų vieversių iš tikrųjų galėjo būti dirviniai vieversiai, nes žieduojant galėjo būti neteisingai nustatyta jų rūšis. Negauta nė vieno pranešimo apie Lietuvoje sužieduotų šios rūšies paukščių aptikimą po žiedavimo.

Kitose Europos valstybėse kuoduotųjų vieversių sužieduota taip pat nedaug ir žinoma tik labai mažai jų aptikimų atvejų. Absoliuti dauguma tų aptikimų yra žiedavimo vietoje arba visiškai arti tų vietų.

Žinomi trys toliausiai nuo žiedavimo vietos aptiktų individų atstumai yra tokie: 50 km, žieduotas ir aptiktas Italijoje (Spina, Volponi, 2008); 38 km, žieduotas ir aptiktas Vokietijoje (Bairlein et al., 2014); 28 km, žieduotas Austrijoje, aptiktas Vengrijoje (Csörgő et al., 2009). Todėl nereikėtų stebėtis, kad į Eurazijos Afrikos paukščių migracijos atlasą (*The Eurasian African Migration Atlas*), kuris sudarytas panaudojant daugumoje Europos valstybių, taip pat ir Lietuvoje sukauptus paukščių žiedavimo duomenis ir

kuris laisvai prieinamas EURINGO (Europos Sąjunga paukščių žiedavimui, angl. *European Union for Bird Ringing*) tinklalapyje (<https://migrationatlas.org>) nuo 2022-05-26, ši paukščių rūšis net nepateko, nes tame atlase panaudoti tik ne arčiau kaip 100 km nuo žiedavimo vietos aptiktų paukščių duomenys. Taigi akivaizdu, kad šie paukščiai nėra migruojantys – jie sėsūs.

Prof. Tado Ivanausko knygoje „Lietuvos paukščiai“ (1964) šios rūšies aprašyme esantis sakinyš „Vieną atvejų Švedijoje žieduotas paukštis buvo surastas Prancūzijoje (Lo ir Garonos departamente)“ tikrai neatitinka tikrovės. Nėra jokios abejonės, kad tai buvo dirvinis vieversys, kurį žieduotojas palaikė kuoduotųjų vieversiu.

Žinomas ilgiausiai laisvėje išgyvenusio kuoduotojo vieversio amžius yra ne trumpesnis nei 11 m. ir 7 mėn. (https://euring.org/files/documents/EU-RING_longevity_list_20230901.pdf).

Veisimosi aplinka ir biologija

Įsikuria urbanizuotame kraštovaizdyje – skurdžiose vietose gyvenvietėse, priemiesčiuose, statybų aikštelėse. Gyvena pavienėmis poromis. Lizdai vietą pasirenka retomis žolėmis apaugusiuose sklypuose, pakelėse,

*Kuoduotasis vieversys (Galerida cristata).
Vėntės ragas, 2010-07-22 © Vytautas Jusys*

daržų pakraščiuose ir kitose panašiose vietose. Lizdo statyba susirūpina jau balandžio mėn. pabaigoje. Jį įrengia nedidelėje duobutėje lygioje vietoje ar šlaite, kartais grumstų ar akmens priedangoje. Lizdą krauna iš sausų žolių stiebelių, šaknelių ir lapelių, gūžtą iškloja švelnesne medžiaga – smulkiais žolių lapeliais, kartais įmaišo arklių ašutų ar paukščių plunksnų. Lizdo matmenys: plotis 10,8–12,0 cm, aukštis 6,3–7,0 cm, gūžtos plotis 6,5–7,2 cm, gylis 4,5–5,5 cm.

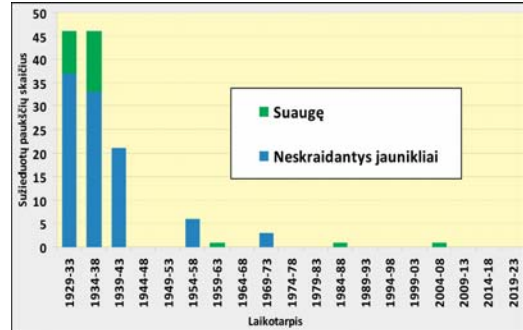
Pirmuosius kiaušinius pradeda dėti balandžio pabaigoje – gegužės pradžioje. Kadangi dalis porų per sezoną išveda dvi vadas, tad šviežiai sudėtų kiaušinių dar randama iki liepos vidurio.

Pilnoje dėtyje būna 3–6, dažniausiai 4–5 kiaušiniai. Kiaušinių lukšto spalva pilkšvai balsva, gausiai išmarginta didesnėmis ir mažesnėmis rusvomis, pilkai violetinėmis dėmelėmis ir taškeliais. Jie labai panašūs į dirvinio vieversio kiaušinius. Kiaušinių matmenys (n-12): 22,65 x 17,25 (20,9–23,8 x 16,4–17,9) mm, svoris 3,48 g (Nikiforov ir kt., 1989).

Kiaušinius daugiausia šildo patelė, patinas ją tik pavaduoja. Peri 12–13 parų. Išsirūtę pliki jaunikliai apaugę ilgais baltai rusvais pūkeliais. Iš lizdo pakrinka dar nemokėdami skraidyti – 9–10 d. amžiaus ir slapstosi žolėse. Jaunikliais rūpinasi abu poros nariai.

Mityba

Minta daugiausia augalinės kilmės maistu – įvairiais grūdais (avizomis, kviečiais, miežiais) ir sėklomis. Taip pat lesa ir gyvūninės kilmės lesalą – įvairius vabalus, žiogas, kitus vabzdžius. Jauniklius maitina vabzdžiais. Maistą dažniausiai renka nuo žemės. Žiemą kapstosi arklių mėšle, lankosi prie fermų, sąvartynuose.

Lietuvoje 1929–2023 m. penkerių metų laikotarpiais sužieduotų kuoduotųjų vieversių (atskirai dar neskraidančių jauniklių ir jau suaugusių, gebančių laisvai skristi) skaičius.

Literatūra

- Bairlein, F., Dierschke, J., Dierschke, V., Salewski, V., Geiter, O., Hüppop, K., Köppen, U., Fiedler, W. 2014. *Atlas des Vogelzugs*. AULA-Verlag Wiebelsheim.
- Csörgő, T., Karcza, Z., Halmos, G., Magyar, G., Gyuricz, J., Szép, T., Bankovics, A., Schmidt, A., Schmidt, E. 2009. *Magyar madárvonulási atlasz*. Kosuth Kiadó. Budapest.
- Demongin, L., 2016. *Identification Guide to Birds in the Hand*.
- Kurlavičius, P. 1975. Šiltos žiemos ir paukščiai. *Mūsų gamta*, 12, p. 13.
- Ivanauskas, T. 1964. *Lietuvos paukščiai*. III knyga. Lietuvos ornitofauninės komisijos informacija. 1995. Ciconia, 3:1, p. 78–85.
- Lietuvos ornitofauninės komisijos 1996 m. patvirtinti pranešimai. 1997. *Ciconia*, 5, p. 72–86.
- Lietuvos ornitofauninės komisijos 1997 m. patvirtinti pranešimai. 1998. *Ciconia*, 6, p. 64–78.
- Nikiforov, M. E., Jaminskij, B. V., Šklarov, L. P. 1989. *Птицы Белоруссии. Справочник определитель гнезд и яиц*.
- Pareigis, V. 1989. Chochlatyje žavoranki v g. Klai-pėda. *Acta ornithologica Lituanica*, Vol. 1, p. 134.
- Spina, F., Volponi, S., 2008. *Atlante della Migrazione degli Uccelli in Italia*. 2. Passeriformi. Ministero dell'Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare, Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale (ISPRA). Tipografia SCR-Roma.
- Prieiga internete: https://euring.org/files/documents/EURING_longevity_list_20230901.pdf
- Prieiga internete: <https://migrationatlas.org>

2024 m. paukščių palydų rezultatai

Gediminas PETKUS

Spalio pirmąją savaitgalį daugelyje Europos ir Azijos šalių vyko vienas didžiausių ir masiškiausių paukščių apsaugai ir populiarinimui skirtų renginių – paukščių palydos (*EuroBirdwatch 2024*). Jų metu organizatoriai siekia didinti visuomenės susidomėjimą paukščiais ir jų apsauga, nes efektyvios gali būti tik bendros žmonijos pastangos, suteikiant viltį nykstančioms sparnuočių rūšims ir saugant jų svarbias buveines visame jų migracijos kelyje. Europoje paukščiai skaičiuojami jau 32 metus, o Lietuvoje – 22. Šiais metais buvo suorganizuota beveik 1000 renginių (984), kurių metu suskaičiuota daugiau nei 3,5 mln. paukščių!

Lietuvoje suorganizuota 14 renginių, taip pat palydose registravosi 11 pavienių stebėtojų, kurie kartu su kolegomis, draugais ar šeimos nariais keliavo išlydėti paukščių.

Šiais metais migracija pajūryje nebuvo tokia įspūdinga ir intensyvi kaip prieš dvejus metus dėl oro sąlygų, vėjo krypties, bet nemažai vandens paukščių suskaičiuota kontinentinėje Lietuvos dalyje – ežeruose, upėse, žuvininkystės tvenkiniuose.

Lietuvos ornitologai, paukščių stebėtojai savaitgalį gausiausiai stebėjo paprastąsias pempes – 42 910, keršulius – 28 952, paprastuosius varnėnus – 17 758. Šie paukščiai iš šiaurinių kraštų šiomis dienomis aktyviai traukia į pietvakarius. Palydų metų Lietuvoje užfiksuota 118 paukščių rūšių. Iš viso suskaičiuotas 171 531 paukštis – toks skaičius pateiktas Slovakijos

paukščių apsaugos draugijai. Keletas rezultatų anketų atėjo pavėluotai, po rezultatų pateikimo. Pavėluoti rezultatai įtraukti į bendrą rūšių lentelę.

Dėkojame visiems paukščių palydų organizatoriams ir dalyviams. Ypač dėkojame saugomų teritorijų direkcijoms už aktyvumą organizuojant renginius.

Ačiū Dzūkijos ir Suvalkijos saugomų teritorijų direkcijos Aukštadvario regioninio parko grupei, Metelių regioninio parko grupei, Vištyčio regioninio parko grupei, Žuvinto biosferos rezervato grupei, Aukštaitijos saugomų teritorijų direkcijos Asvejos regioninio parko grupei, Kauno marių regioninio parko grupei, Žemaitijos saugomų teritorijos direkcijos Dubysos regioninio parko grupei, Kurtuvėnų regioninio parko grupei, Kamunų valstybinio gamtinio rezervato grupei, Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcijai, Mažosios Lietuvos sau-

TOP 10

1. Paprastoji pėpė (<i>Vanellus vanellus</i>)	42910
2. Keršulis (<i>Columba palumbus</i>)	28952
3. Paprastas varnėnas (<i>Sturnus vulgaris</i>)	17758
4. Pilkoji gervė (<i>Grus grus</i>)	10011
5. Paprastas kikilis (<i>Fringilla coelebs</i>)	8230
6. Baltakaktė žąsis (<i>Anser albifrons</i>)	7387
7. Šelmeninė kregždė (<i>Hirundo rustica</i>)	5313
8. Pilkoji žąsis (<i>Anser anser</i>)	5175
9. Tundrinė žąsis (<i>Anser serrirostris</i>)	4906
10. Laukys (<i>Fulica atra</i>)	4777

gomų teritorijų direkcijos Viešvilės valstybinio gamtinio rezervato grupei, Klaipėdos universitetui, Kretingos muziejui, VšĮ „Paslaugos gamtai“ ir Vytauto Didžiojo pagrindinės mokyklos Viešvilės skyriaus jaunųjų miško bičiulių būreliui „Atžalynas“.

Ačiū Eglei Sukackienei, Arūnui Pranaičiui, Algimantui Petraičiui, Adomui Aleksand Vikai, Irinai Baltrūnienai, Sauliui Medžioniui, Eglei Pakštytei, Deiviui Dementavičiui, Šarūnei Noreikaitei, Vidmantui Lopetai, Svajūnui Gaiveniui, Astai ir Kęstučiui Jarmalavičiams, Vytautui Jusiui, Robertui Akstinui, Joana Adomaitytei, Modestui Bružui, Rasai Morkūnei ir Ingridai Lagūnavičienei.

© Ingrida Lagūnavičienė

Dėkome visiems paukščių palydų renginių organizatoriams ir dalyviams!

Viso suskaičiuota: **171 531!**

Suorganizuota renginių, išvykų - **23**

Dalyvių skaičius - **422**

Gausiausiai skrido:

Pėpės - **42 910**

Keršuliai - **28 952**

Varnėnai - **17 758**

Klaipėdos universitetas

Gediminas PETKUS, Justina KULIEŠĖ

2024 m. spalio 18–19 d. įvyko jau 25-asis paukščių stebėtojų ralis. Dar 2000 m. pirmą kartą suorganizuotas renginys kiekvienais metais sutraukia vis gausesnes paukščių stebėtojų komandas. Būtent šiais metais jubiliejinis renginys nustebino dalyvaujančių komandų gausa – dalyvavo net 30 komandų.

Paukščių stebėtojų ralis – tai ilgametis, tradicinis Lietuvos ornitologų draugijos (LOD) organizuojamas paukščių stebėtojų ir ornitologų laukiamiausias metų renginys. Šis ralis sukviečia ne tik Lietuvos, bet ir užsienio šalių ornitologus iš Suomijos, Didžiosios Brita-

nijos, Belgijos, Olandijos, Lenkijos, Latvijos ir kitų Europos šalių.

Dalyviai dalyvauja ralyje ne tik dėl pergalės, siekdami per ribotą laiką pastebėti ir atpažinti kuo daugiau paukščių rūšių, bet ir dėl bendrystės, kai vėl gali-

Ralio akimirka
© Gediminas Petkus

Gaidukas (Calidris pugnax).
Ventės ragas, 2024-10-20 © Rokas Mizeikis

Pietinis purplelis (Streptopelia decaocto). *Ventės ragas, 2024-10-19* © Žydrūnas Daunoravičius

© Rimantas Nalivaika

© Vytautas Jusys

Europinė juodagalvė kiauliukė (Saxicola rubicola).
Kiošiai, Šilutės r., 2024-10-19 © Ignas Šeškus

Tundrinės (Anser serrirostris) ir baltakaktės žąsys (Anser albifrons). Laukai ties Dreverna, Klaipėdos r., 2024-10-19
© Vytautas Jusys

ma susitikti su bendraminčiais, kolegomis, draugais ir leistis į paukščių paieškas. Ralio maršrutas driekiasi Nemuno žemupiu, Kuršių marių ir Baltijos jūros pakrantėmis – vietovėmis, kuriose tuo metu susiburia didžiausi migruojančių paukščių būriai.

Dažnai dalyvių rezultatus lemia oro sąlygos, išankstinis pasiruošimas, strateginis planavimas ir net vietovės išmanymas. Daugelis ralio dalyvių pradeda ruoštis dar prieš varžybas – važinėja po ralio teritoriją, stebi, kur laikosi įvairūs paukščiai. Jie apžiūri laukus, kur maitinasi įvairių rūšių žąsys ar gubės, ieško šlapiųjų, kur galėtų slėptis reti tilvikai, ir stebi gyvenviečių stogus, elektros linijas tikėdamiesi aptikti dūmines raudonuooges, pietinius purplelius ir kitus paukščius.

Šiais metais paukščių stebėtojai užfiksavo 153 paukščių rūšis. Tik prasidėjus raliui, 7 val. ryte, dauguma dalyvių jau buvo miškuose klausytis pelėdų (naminių, žvirblinių), melioracijos kanaluose ieškoti slankių. Užregistravę šias rūšis skubėjo į Ventės ragą, kur džiaugėsi geresniu oru nei pernai (pernai buvo rūkas, stiprus vėjas ir lietus). Ventėje džiugino migruojantys strazdai, keršuliai, zylės ir kiti sparnuočiai, tad jau ryte savo sąrašus stebėtojai papildė 35–50 paukščių rūšimis. Po stebėjimų Ventėje daugelis keliavo link pajūrio aplankydami Kintų nendrynus, Sakučių, Venckų lau-

kus, Dumpių sąvartyną ir kitas paukštingas vietas. Šiose vietose daugelis stebėjo žąsų, gulbių būrelius ar plėriuosius paukščius – sakalą keleivį, rudąjį peslį, pelėsakalį, paprastąjį suopį, tūbuotąjį suopį, nendrinę ir javinę linges. Pajūryje paukščių stebėtojai stebėjo narus, ledines ir juodąsias antis, nuodėgules, alkas. Melnragėje ant molo – ypač retus svečius – jūrinius bėgikus (šiais metais laikėsi Smiltynės pusėje). Paukščių buvo ieškoma visur: gyvenvietėse, miškuose, parkuose, pievose, karjeruose, vandens telkiniuose. Ralio metu pamatytos rečiau šiuo laikotarpiu aptinkamos rūšys: upinė žuvėdra, raguotasis kragas, jūršarkė, europinė juodagalvė kiauiliukė, jūrinis bėgikas, kanadinė berniklė, krantinis tilvikas, baltasis gandra, raguotasis vieversys, baltabruvis nykštukas, erelis žuvininkas.

Po tikrai įtemptos paukščių stebėjimo dienos, lygiai 19 val., neveluojančios komandos pateikė savo stebėtų paukščių sąrašus, o varžybų organizatoriai skubėjo juos suvesti į sistemą.

Kol rezultatai buvo analizuojami, dalyviai džiaugėsi skania žuviene, klausėsi istorinio pranešimo „Paukščių stebėtojų ralis Kuršių mariose“ ir žiūrėjo istorinius vaizdo reportažus iš pačių pirmųjų varžybų.

Lietuvos ornitologų draugija dėkoja varžybų rėmėjams ir dalyviams!

Paukščių būriai Kintų žuvininkystės tvenkiniai, 2024-10-19 © Darius Mizeikis

Sakalas keleivis (Falco peregrinus). Kintų žuvininkystės tvenkiniai, 2024-10-20 © Rokas Mizeikis

Raguotasis kragas (Podiceps auritus). Ventės ragas, 2024-10-20 © Rokas Mizeikis

Į jubiliejinį paukščių stebėtojų raliį susirinko gausus paukščių stebėtojų būrys © Rimantas Nalivaika

1 vietos prizininkai, komanda NSO – Augustas Šimkus, Augustas Raudonius, Gediminas Petkus, Povilas Ignatavičius ir Marius Karlonas © Rimantas Nalivaika

2 vietos prizininkai, komanda VEGAS – Agnė Riaubaitė-Eigirdienė, Gediminas Eigirdas, Sigita Eigirdienė ir Vytautas Eigirdas © Rimantas Nalivaika

3 vietos prizininkai, komanda SALDUS IZLASE – Valts Jaunzemis, Māris Jaunzemis, Jānis Jansons, Ainars Mankus © Rimantas Nalivaika

3 vietos prizinininkai, komanda ŠARKIAI – Modestas Bružas, Povilas Bagdonas, Julius Morrkūnas ir Paolo Salvador. Nuotraukoje – tik du pirmieji © Rimantas Nalivaika

Komandos, užėmusios prizines vietas:

1 vietą užėmė NSO komanda, užfiksavusi 112 paukščių rūšių. NSO komandą sudarė: Augustas Šimkus, Augustas Raudonius, Gediminas Petkus, Marius Karlonas, Povilas Ignatavičius.

Paukščių stebėtojų ralio jubiliejaus tortas

2 vietą užėmė VEGAS komanda, užfiksavusi 110 paukščių rūšių. VEGAS komandą sudarė: Gediminas Eigirdas, Agnė Riaubaitė-Eigirdienė, Vytautas Eigirdas, Sigita Eigirdienė.

3 vietą pasidalijo dvi komandos: ŠARKIAI ir SALDUS IZLASE komandos, užfiksavusios po 105 paukščių rūšių. Komandą ŠARKIAI sudarė: Povilas Bagdonas, Modestas Bružas, Julius Morkūnas, Paolo Salvador. SALDUS IZLASE komandą sudarė: Ainars Mankus, Jānis Jansons, Māris Jaunzemis, Valts Jaunzemis.

Paukščių stebėtojų ralio 2024 m. rezultatai. Užimta vieta, komandos pavadinimas, užfiksuotų paukščių rūšių skaičius

1	NSO	112	12	VARGŠAS OŽELIS	82
2	VEGAS	110	13	ORNI ŠEIMA	80
3	ŠARKIAI	105	13	KYLANTYS KUKUČIAI	80
3	SALDUS IZLASE	105	14	ŽALIUKAI	79
4	BIRDPIX+	103	15	PATIES RASTA	78
5	KETURI VAROMI	100	15	NEŽUDYK STRAZDO GIESMININKO	78
6	TEAM MAZURY	99	16	26	75
6	TEAM WARMIA	99	17	PO SPARNAIS	74
7	BIRD FINDERS	95	18	DAGILIAI	73
8	NARŪNĖLIAI	91	19	SULINKIAI	71
8	DUBYSA	91	20	TULŽIS	70
9	NEMUNO PAUKŠČIAI	90	21	HONK	60
10	PRI.VIL.KAU	84	22	ŽYDELIS ŽYDELYTĖ	59
11	VIS DAR PRADŽIA	83	23	INTERNATIONAL WATERS	50
11	ŠIAURINIS PADŪKĖLIS	83	24	DANGAUS DETEKTYVAI	38
Iš viso stebėta *		153	* rūšių - 5 grupės gentys		
Total observed *		rūšys	* species - 5 group genuses		

Ralio rėmėjai:

Ričardas PATAPAVIČIUS

DIDIEJI KORMORANAI IŠ LIETUVOS NUSKRENDA IR Į AFRIKĄ

Lietuvos paukščių žiedavimo centras (PŽC) gavo pranešimą apie 2024 m. sausio 29 d. Afrikoje Viduržemio jūros pakrantėje Tunise ($33^{\circ}41'47''$ š. pl., $10^{\circ}56'07''$ r. ilg.) aptiktą Lietuvoje žieduotą didįjį kormoraną (*Phalacrocorax carbo*). Tas paukštis, būdamas dar neskraidantis jauniklis, Ventės rago ornitologinės stoties darbuotojo Vytauto Eigirdo buvo sužieduotas 2023 m. gegužės 26 d. Nemuno deltoje (Šilutės r.). Atstumas tarp žiedavimo ir aptikimo vietų 2530 km, kryptis nuo žiedavimo vietos į aptikimo vietą (azimutas) 199° , laiko tarpas tarp žiedavimo ir aptikimo 248 d. (8 mėn. ir 3 d.). Iš visų Lietuvoje žieduotų didžiųjų kormoranų, apie kurių aptikimus yra žinoma, šis paukštis yra pirmas, aptiktas Afrikoje ir aptiktas toliausiai nuo žiedavimo vietos.

Apie vieno šios rūšies paukščio iš Lietuvos aptikimą Afrikoje buvo žinoma ir anksčiau, bet apie jį sužinota ne pagal jo žiedą, o pagal jam pritvirtinto telemetrinio prietaiso siunčiamus duomenis. Klaipėdos universiteto ir Ventės rago ornitologinės stoties ornitologai Julius Morkūnas ir Vytautas Eigirdas 2020 m. birželio 11 d. prie Plazės (Plocio) ež. Klaipėdos r. sugautą visiškai suaugusį (vyresnį nei antrą kalendorinių metų, išperėtą prieš 2018 m.) didįjį kormoraną paženklino ne tik standartiniu metaliniu žiedu bei spalviniu (plastiko) žiedu, bet jam uždėjo ir GPS/GSM siųstuvą. Visą vasarą tas paukštis maitintis skrisdavo į jūrą, bet reguliariai grįždavo į esančią prie ežero didžiųjų kormoranų koloniją, kurioje tikriausiai turė-

jo lizdą. Paukščiams, kuriems pritvirtinami siųstuvai, kad būtų paprasčiau juos atskirti, tyrėjai dažniausiai duoda vardus. Šis buvo pavadintas Indėnu.

Liepos 21 d. Indėnas paliko koloniją ir nuskrido iki Liepojos Latvijoje, kur prabuvo iki rugpjūčio 18 d. Visą tą laiką maitintis skrisdavo į jūrą, o nakvodavo ant pakrantės molų. Rugpjūčio 19 d. jis išskrido link Lenkijos, o toliau per Europą, kai kuriose vietose apsisistodamas ilgesniam laikui, skrido iki Viduržemio jūros, kurią per-skrido 2021 m. sausio 11 d. ir atsidūrė Šiaurės Afrikoje, Alžyre. Ten prabuvo iki balandžio 8 d. ir kai pakilo skrydžiui per Viduržemio jūrą, o toliau šiaurės rytų kryptimi per visą Europą, kol gegužės 5 d. sugrįžo prie Plazės ež. Čia jis ilgiau neužsibuvo – jau kitą dieną nuskri-

do prie Liepojos Latvijoje, kur prabuvo iki rugpjūčio 31 d., ir pradėjo migruoti link žiemavietės. Ir vėl skrydis per visą Europą iki Alžyro, kurį pasiekė 2022 m. sausio 13 d. Afrikoje prabuvo iki kovo 28 d., tada pasileido skristi atgal. Balandžio 11 d. pasiekė Plazės ež., bet, kaip ir prieš metus, jau kitą dieną nuskrido į Latviją prie Liepojos. Ten jis tikrai prabuvo iki lapkričio 27 d. Tą dieną, tikriausiai dėl siųstuvo gedimo, ryšis su juo nutrūko visam laikui. Tokia šio paukščio „pasiskraidymų“ per Europą iki Afrikos ir atgal istorija per du metinius ciklus. Toliausiai į pietus Alžyre Indėnas buvo nuskridęs 2022 m. vasario 19 d. Tos vietos geografinės koordinatės 33°41'47" š. pl., 10°56'07" r. ilg., atstumas nuo žiedavimo vietos 2484 km, kryptis nuo žiedavimo vietos (azimutas) 211°. Šio paukščio kelionių duomenimis pasidalijo ir migracijos maršrutų žemėlapi pateikė dr. J. Morkūnas ir V. Eigirdas – dėkojame jiems.

Žiemą Lietuvoje prie neužšalusių vandens telkinių, dažniausiai Kuršių mariose ir Baltijos jūros priekrantėje lieka žiemosi tik labai nedaug didžiųjų kormoranų. Absoliuti jų dauguma iš Lietuvos pasklinda beveik po visą Europą, kur ir žiemoja. 2024 m. balandžio 1 d. Lietuvos PŽC duomenų bazėje (DB) buvo duomenų apie 107 Lietuvoje žieduotų didžiųjų kormoranų aptikimus už Lietuvos ribų. Jie, nors nevienodai gausiai, buvo aptikti 21 Europos ir vienoje Afrikos valstybėje – Tunise. Visi šie paukščiai aptikti ir identifikuoti pagal jų žiedus. Todėl į Alžyrą nuskridęs Indėnas (užfiksuota pagal jo siųstuvo signalą) į anksčiau paminėtą aptikimų skaičių nepatenka, bet aptikimo toje Afrikos valstybėje faktas, žinoma, pateko į DB.

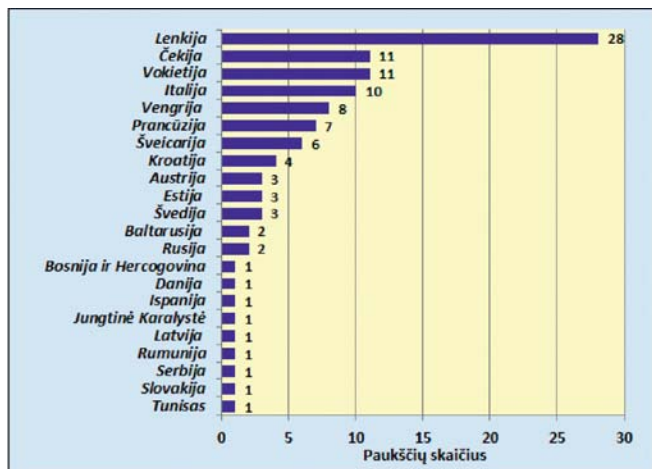
GREAT CORMORANTS ALSO FLY FROM LITHUANIA TO AFRICA

Ričardas PATAPAVIČIUS

Summary. The paper provides information and a map on a single bird's migration to Africa and back over two seasons based on tracking data by a telemetry device. The database of the Lithuanian Bird Ringing Centre contains data on the recoveries or re-sightings of 107 Great Cormorants ringed in Lithuania in 21 European and one African country. These data are in the table.

Lietuvoje žieduoto ir Tūnise aptikto didžiojo kormorano žiedavimo bei aptikimo vietos (atitinkamai, raudona ir žalia žymės sujungtos linija) ir kito, paženklinto GPS-GSM siųstuvu, paukščio migracijos maršrutai: geltona – į Afriką 2020 m. rudenį, žalia – iš Afrikos 2021 m. pavasarį, raudona – į Afriką 2021 m. rudenį, ruda – iš Afrikos 2022 m. pavasarį

Lietuvoje žieduotų, bet kitose šalyse aptiktų didžiųjų kormoranų skaičius pagal valstybes, kuriose jie buvo aptikti (iš viso žinomas 107 paukščių aptikimas ne Lietuvoje)

Stebėtas perintis žieduotas mažasis erelis rėksnys

Deivis DEMENTAVIČIUS, Saulius RUMBUTIS

Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus ornitologai kartu su kolegomis iš Gamtos tyrimų centro, Ventės rago ornitologinės stoties ir „Padėkime ereliams“ jau du dešimtmečius vykdo mažųjų erelių rėksnių ir erelių rėksnių (mažųjų ir didžiųjų) tarprūšinių hibridų (apie tai plačiau žurnalo 42 (2019/2) numeryje) tyrimus Nemuno deltoje. Kasmetinio monitoringo darbų metu vykdoma šių paukščių lizdavičių patikra, naujų paieška, įvertinamas šių paukščių perėjimo sėkmingumas, kylančios grėsmės, jaunikliai išmatuojami, sužieduojami, kai kuriems paukščiams uždedami siūstuvai, įvertinama jų būklė, surenkami įvairūs lizdavičių parametrai, naujų lizdų informacija suvedama į Saugomų rūšių informacinę sistemą. Suaugę paukščiai apžiūrimi pasitelkus optiką, fotografuojami, dalis lizdų stebima vaizdo kameromis. Vienas iš tikslų – išsiaiškinti, ar paukščiai nėra žieduoti!

2013-07-25 viename iš Nemuno deltos miškų buvo žieduoti du mažųjų erelių rėksnių jaunikliai. Vienas jų, pažymėtas žaliu žiedu MZ, 2024 m. aptiktas perintis už 15 km © Saulius Rumbutis

2024-07-26 šis MZ žiedu žieduotas paukštis, jau suaugusi patelė, užfiksuoja lizde besirūpinanti savo jaunikliu © Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus

Daugumai plėšriųjų paukščių būdinga filopatija – grįžimas veistis netoli gimtųjų vietų. Tą galima išsiaiškinti paukščius sekant siūstuvais, taip pat juos žieduojant. Paukščių žiedavimas, ypač spalvotais žiedais, yra efektyvus ir pigiausias būdas norint nustatyti paukščių amžių, migracijos kelius, žiemojimo vietas, paukščių lytinės brandos amžių, perėjimo teritorijų pasirinkimą, jauniklių dispersiją, populiacijų struktūrą, paukščių mirties priežastis, elgseną ir kt. Nuo 2007 m. Lietuvoje ereliai rėksniai žieduojami plastikiniais žiedais, o tai palengvina šių paukščių identifikavimą gamtoje. Mūsų šalyje šie ereliai ženklinami žaliais plastiko žiedais su baltos spalvos įrašu. Tokie žiedai iš toli gerai pastebimi, todėl su optika ar nufotografavus paukštį galima tiksliai perskaityti žiede esantį įrašą.

Šiais metais Nemuno deltoje prie vieno iš lizdų pritvirtinta kamera padėjo atskleisti mažojo erelio rėksnio kilmės vietą. Peržiūrėjus nufilmuotą medžiagą paaiškėjo, kad lizde augančiu jaunikliu kartu su patinu

besirūpinanti patelė yra su žiedais, o spalvoto žiedo įrašas (raidės MZ) gerai matėsi. Šis paukštis dar 2013 m. kaip neskraidantis jauniklis lizde buvo žieduotas vos už 15 km. Taigi, šis vienuolikos metų erelis įsikūrė visai netoli savo gimtosios lizdavietės. Beje, paukštis deltoje gamtos fotografų buvo užfiksotas dar 2022 m., kai jau galėjo perėti. Įdomu dar ir tai, kad žiedavimo metu lizde augo net du šių erelių jaunikliai, o taip pasitaiko itin retai (paprastai išauga vienas jauniklis, nors dažniausiai dedami du kiaušiniai). Jau daugiau kaip dešimt metų vykdam erelių rėksnių tyrimus įvairiose šalies vietose neaptinkama lizduose užaugusių dviejų jauniklių.

Dėkojame visiems žieduojantiems, taip pat žiedų įrašus nuskaitantiems žmonėms! Ir kartu norime priminti, kad apie visus stebėtus ar rastus žieduotus paukščius reikėtų informuoti Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejuje įsikūrusį Lietuvos paukščių žiedavimo centrą (likcentras@gmail.com).

Suaugęs didysis kormoranas su GPS/GSM siųstuvu, turinčiu gylio ir išorinius temperatūros jutiklius
© Paolo Salvador

KAIP KORMORANAI PADEDA TIRTI BALTIJOS JŪRĄ IR KURŠIŲ MARIAS

Paolo SALVADOR, dr. Rasa MORKŪNĖ, Vytautas EIGIRDAS,
dr. Loreta KELPŠAITĖ-RIMKIENĖ, dr. Julius MORKŪNAS

Jau nieko nestebina šiuolaikinės ornitologijoje taikomos technologijos, kai ant paukščių pritvirtinus GPS/GSM siųstuvus renkama informacija apie paukščių judėjimą ir migraciją. Šiuo metu paukščiams pritvirtinti siųstuvai jau gali rinkti informaciją ir po vandeniui. Taip nardančių jūrų paukščių telemetrija leidžia registruoti paukščių nardymo parametrus, o papildomi siųstuvų jutikliai gali suteikti detalios informacijos apie vandenų aplinką.

Mokslininkai išstebulino paukščiams tvirtinamus siųstuvus tiek, kad prie nardančių paukščių pritvirtinti siųstuvai fiksuoja ne tik pačių judėjimą ir nardymą, bet ir fizikinius jūros ar vandenyno (oceanografinius) duomenis. Vandens temperatūros ir druskingumo duomenų rinkimas su nardančių paukščių siųstuvuose integruotais jutikliais jau buvo pritaikytas kai kuriems vandens paukščiams, pavyzdžiui, pingvinams (Pellatier et al., 2012, Ven Eeden et al., 2016). Klaipėdos universiteto mokslininkai ir Ventės rago ornitologinės

stoties žieduotojai prieš keletą metų pradėjo šį metodą taikyti ir Baltijos jūroje nardantiems paukščiams.

Jūros paukščiams ant plunksnų klijuojami ar petnešomis ant nugaros pritvirtinti išoriniai siųstuvai veikia su saulės baterijomis, todėl norint surinkti detalių duomenų būtina pakankama saulės šviesa. Taigi norint rinkti duomenis apie Baltijos jūrą reikėtų pasirinkti tokias paukščių rūšis, kurios čia būna šiltuoju metų laiku. Vasarą Lietuvos priekrantėje ir Kuršių mariose gausūs didieji kormoranai (*Phalacrocorax carbo*)

Kormorano žymėjimas GPS/GSM siūstuvu Plazės kolonijoje © Julius Morkūnas

Spalvotas plastikinis ir metalinis žiedai, naudojami kormoranams © Paolo Salvador

Lietuvoje pagamintas kormoranams naudojamas GPS/GSM siūstuvas © Paolo Salvador

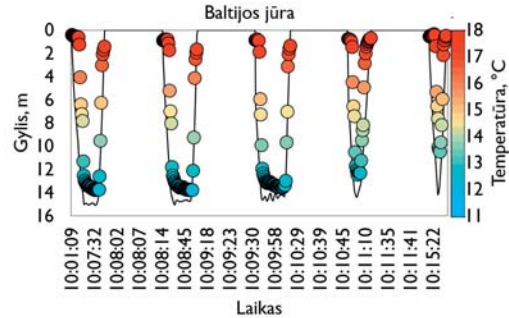
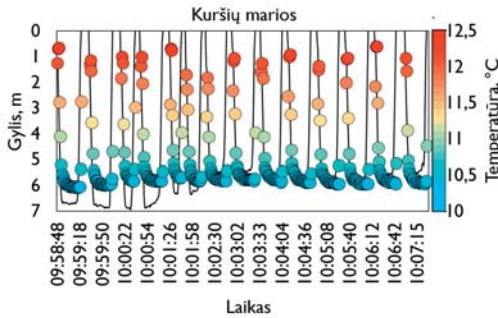
gali sėkmingai rinkti įvairius duomenis. Siūstuvais pažymėti žiemojantys jūros paukščiai dėl trumpos žiemos dienos ir intensyvaus nardymo (po vandens saulės baterijos nesikrauna) gali nebūti tokie efektyvūs duomenų rinkėjai kaip kormoranai.

Kormoranams naudojami kuprinės tipo siūstuvai su įvairiais jutikliais sveria ne daugiau kaip 25 g, arba 1,5 proc., kormoranų svorio – taip, kaip rekomenduojama pagal geriausią paukščių žymėjimo praktiką (iki 3 proc. svorio). Jau keletą metų žymėdami kormoranus Karklėje, Juodkrantėje ir Rusnėje ne tik spalvotais ir metaliniais žiedais, bet ir GPS/GSM siūstuvais su papildomais jutikliais, turime surinkę nemažai įvairių duomenų apie jų elgseną. Žinome apie kormoranų mitybinius perskridimus, pasiskirstymą mūsų priekrantėje, mariose ir Europoje, paros ir metų eigoje. Be to, paukščiams panėrus siūstuvai kas sekundę fiksuoja jų nardymo gylį ir vandens temperatūrą viso nėrimo metu.

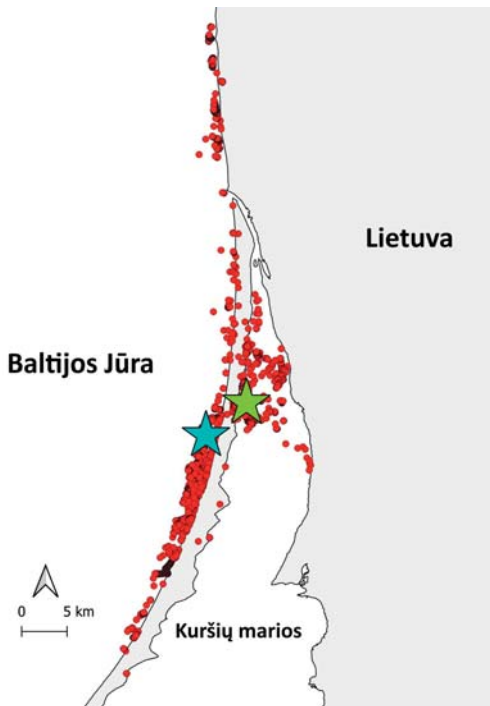
Net be surinktų duomenų detalios analizės pastebėta, kad liepos mėnesį Plazės ežero kolonijoje perinčių kormoranų siūstuvai užfiksavo staiga atšalusį vandenį Baltijos jūroje (nuo 19 °C iki 10 °C per kelias valandas). Jie užfiksavo atkilo reiškinį (arba apvelingą; angl. *upwelling*), kai šaltas vanduo iš didesnio gylio atnešamas prie kranto. Tai netrukdo kormoranams sėkmingai maitintis, bet poilsiautojai tikrai pajuto staiga atvėsusį jūros vandenį. Toliau analizuojant kormoranų surinktus duomenis galima išsiaiškinti ir daugiau okeanografinių reiškinų, kurie sunkiai fiksuojami kitais metodais, net ir pasitelkiant palydovines nuotraukas.

Vienas pirmųjų inovatyviu siūstuvu pažymėtas suaugęs perintis kormoranas, sugautas 2021 m. pavasarį ties Juodkrante, aktyviai maitinosi ir Kuršių mariose, ir Baltijos jūros priekrantėje, kur rinko temperatūros duomenis (2 pav.). Šis paukštis gegužės 31 d. Kuršių mariose per 9 min. panėrė 14 kartų ir kaskart pasiekė 7 m gylį. Jo siūstuvo jutikliai fiksavo, kaip marių vandens temperatūra keitėsi jam būnant po vandeniu – nuo 12,5 °C paviršiuje iki 10 °C priedugnyje. Tas pats paukštis, birželio 13 d. maitindamasis Baltijos jūroje, per 14 min. panėrė 5 kartus į 14 m gylį. Išsiaiškinta, kad jūros vandens temperatūra įvairiuose gyliuose kito labiau nei Kuršių mariose – nuo 18 °C paviršiuje iki 11 °C priedugnyje. Tokie duomenys suteikia itin vertingos informacijos apie vandens išilimą, o tai svarbu visai ekosistamai.

GPS/GSM siūstuvų panaudojimas nardančių jūrų paukščių rūšims suteikia galimybę tyrinėti ne tik

Kormorano nėrimų parametrai: laikas, gylis ir fiksuota vandens temperatūra

Pažymėto kormorano maitinimosi vietos (raudoni taškai) ir nardymo vietos aptartos tekste (žvaigždutės)

pačius paukščius, bet ir Baltijos jūros aplinką ties Lietuva ir aplinkinėmis valstybėmis bei visame migracijos kelyje ir žiemavietėse, t. y. ten, kur skrenda paukščiai. Siųstuvais pažymėti Lietuvoje perintys kormoranai sėkmingai migruoja į žiemavietes Pietų Europoje ir grįžta atgal, jei nežūva žvejų tinkluose ar žuvininkystės ūkiuose.

Dėl šios naujos technologijos galime fiksuoti vandens parametrus vykdydami šimtus matavimų per dieną. Skirtingai nei duomenų rinkimas iš laivų, kuris yra brangesnis, reikalauja daug daugiau laiko ir žmo-

gaus darbo, be nuolatinių pastangų ir resursų paukščiai gali atlikti jūros vandens matavimus itin tiksliai ir ilgą laiką. Tokia detali informacija reikalinga tiriant okeanografinius reiškinius, tokius kaip jūros karščio bangos, temperatūros ir druskingumo kaita ir kt.

Literatūra

Pelletier, L., Kato, A., Chiaradia, A., Ropert-Coudert, Y., 2012. Can Thermoclines Be a Cue to Prey Distribution for Marine Top Predators? A Case Study with Little Penguins. *PLoS ONE*, 7: e31768.

Van Eeden, R., Reid, T., Ryan, P., Pichegru, L., 2016. Fine-scale foraging cues for African penguins in a highly variable marine environment. *Marine Ecology Progress Series*, 543: 257–271.

Projektui BirdDive finansavimą skyrė Lietuvos mokslo taryba (LMTLT), sutarties Nr. S-MIP-24-87.

THE USE OF CORMORANTS IN STUDYING THE BALTIC SEA AND CURONIAN LAGOON

Paolo SALVADOR, Dr. Rasa MORKŪNĖ, Vytautas EIGIRDAS, Dr. Loreta KELPŠAITĖ-RIMKIENĖ, Dr. Julius MORKŪNAS

Summary. The deployment of GPS/GSM transmitters with sensors on diving marine bird species has provided an opportunity to survey the coastal environment of the Baltic Sea and Curonian Lagoon. As Great Cormorants perform high-frequency dives on a daily basis during the spring-autumn period, they provide an excellent opportunity for the collection of water temperature data at different depths in the water column.

ŽALVARNIO JAUNIKLIO SU GSM SIŪSTUVU KELIONĖ

Laimonas ŠNIAUKŠTA

Ankstesniame žurnalo „Paukščiai“ numeryje rašėme, kad 2024 m. vienam Lietuvos žalvarnio jaunikliui buvo uždėtas GSM siūstuvus, siekiant stebėti, kiek laiko jauniklis praleidžia šalia lizdavietės ją palikęs, kurias maitinimosi vietas renka, kokių migracijos keliu skrenda į žiemavietes. Galime pasidžiaugti, kad nuo liepos 7 iki rugsėjo 24 d. surinkome nemažai duomenų, kuriais ir pasidalyšime šiame straipsnyje.

2024 m. liepos 7 d. Druskininkų apylinkėse perėjusios žalvarnių poros jaunikliui buvo uždėtas GSM siūstuvus, kuris registruoja paukščio buvimo vietą (koordinates) ir keletą kitų parametrų. Informacija perduodama 4G LTE tinklo protokolu ir kaupiama serveryje. Siūstuvus pakankamai mažas ir lengvas (3,3 g), skirtas paukščiams, kurių svoris yra daugiau kaip 100 g.

Žiedavimo metu jauniklis jau buvo didelis, todėl nekantriai laukėme, kada jis paliks inkilą. Tačiau viskas vyko ne taip greitai, kaip mes tikėjomės. Dvi dienas jaunikliui praleidus inkile, trečią dieną pradėjome jaudintis, tačiau judesio daviklio duomenys rodė, kad paukštis dar juda, tad nekantraudami laukėme toliau.

Tik liepos 12 d. rytą (penktą dieną po siūstuvo uždėjimo) žalvarnis paliko inkilą ir apsistojo netoliese. Dar septynias dienas, iki liepos 20 d., jauniklis nesitraukė toliau kaip per keliasdešimt metrų nuo inkilo. Aštun-

tą dieną žalvarnis paskrido apie 500 m į vakarus, bet kiek pabuvęs atokiau vėl grįžo prie inkilo. Liepos 21 d. jauniklis ryžosi tolesniam skrydžiui ir vakarop (apie 18 val.) atskrido į Raigardo slėnį, kur ir praleido naktį. Kitą dieną vėl grįžo prie inkilo, kur praleido ir visą liepos 23 d. Kitos dienos ryte vėl sugrįžo į Raigardo slėnį, kur ir nakvojo. Liepos 25 d. praleidęs Raigardo slėnyje trumpam dar nuskrido link inkilo, bet vakarop, matyt, rado gerą medžioklės ir poilsio vietą, kuri nuo inkilo buvo nutolusi apie 1 km. Čia ir apsistojo. Ten praleido ir visą kitą dieną. Liepos 27 d. ryte trumpam grįžo prie inkilo, bet netrukus vėl skrido į Raigardo slėnį, kur praleido naktį. Liepos 28 ir 29 d. praleido Raigardo slėnyje, o 30 d. vakare sugrįžo prie inkilo, kur ir nakvojo. Liepos 31 d. ryte vėl perskrido į Raigardo slėnį, bet ten neužsibuvo, grįžo prie inkilo, tačiau netikėtai vakarop nuskrido į pietus, kirto Baltarusijos sieną ir apsistojo netoli Černuški gyvenvietės (apie 4,5 km nuo Lietuvos sienos).

Rugpjūčio 1–9 d. žalvarnis laikėsi Baltarusijoje. Toliau nuo Černuški gyvenvietės nenutolo, tik kartais nuskrisdavo 1–2 km į šalį, bet vėl grįždavo į ankstesnę vietą. Po aštuonių dienų viešnagės Baltarusijoje ties Lietuvos pasieniu rugpjūčio 9 d. antroje pusėje paukštis sugrįžo į Lietuvą. Vėl apsistojo Raigardo slėnyje, kur praleido naktį ir laikėsi iki kitos dienos vakaro. Rugpjūčio 10 d., apie 21 val., vėl kirto Baltarusijos sieną, tačiau šį kartą pasienyje nesustojo ir skrido iki Ukrainos – įveikė apie 320 km, paryčiais stabtelėjo ties Suchovolya gyvenvieta Rivnės srityje, Ukrainoje.

Rugpjūčio 11 d. paskrido apie 18 km į rytus iki Žovkyni gyvenvietės, tarpais sustodamas pailsėti ar pasimaitinti. Vakare vėl skrido pietų kryptimi – įveikė dar 320 km ir pasiekė Moldovos pasienį ties Iraklyjivka gyvenvieta Vinycios srityje.

Rugpjūčio 12 d. laikėsi toje pačioje vietoje, paskrido kelis kilometrus į pietus link Moldovos pasienio, o vakare vėl tęsė savo naktinės migracijos kelionę. Šį kartą skrido į pietvakarius, perskrido Moldovą, kirto Rumunijos sieną ir ryte, įveikęs apie 210 km, apsistojo ties

Žalvarnio jauniklis su GSM siūstuvu
© Laimonas Šniaukšta

Piatra Niamco gyvenvietė. Kitą dieną laikėsi netoliese skraidydamas ir maitindamasis apie 10 km spinduliu, o vakare, apie 22 val., skrido toliau apie 150 km į vakarus ir pasiekė Turgu Mirešo gyvenvietės apylinkes.

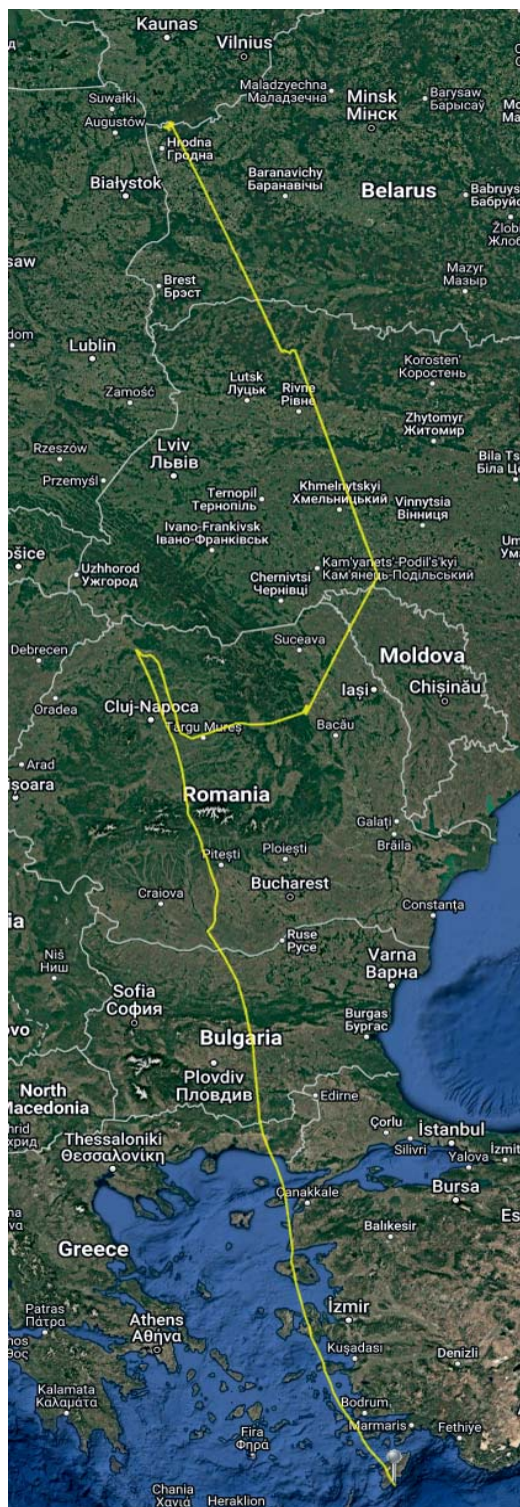
Rugpjūčio 14 d. neskubėdamas skrido vakarų kryptimi link Klužo-Napokos, bet vakare pakeitė kryptį ir netikėtai pasuko į šiaurę, kitos dienos vakare priskrido Baja Marė gyvenvietę. Rugpjūčio 16 d. nuskrido apie 10 km į vakarus ir ten apsistojo. Šioje vietoje žalvarnis praleido net 37 dienas, t. y. nuo rugpjūčio 16 iki rugsėjo 21 d.

Mūsų žalvarniui pasiekus Baja Marė gyvenvietę bandėme spėti, kur paukštis skris toliau – gal judės į šiaurę ir vėl pasieks Ukrainą, o gal pasuks į vakarus ir pasieks Vengriją, kur šiuo metu stebima gausiausia Europoje žalvarnių populiacija. Gal ten prisijungs prie gentainių ir tik tada skris link Afrikos? Kasdien tikrinavome siųstuvo duomenis, o po mėnesio net kilo įtarimas, kad gal kas nors blogai veikia.

Tačiau mūsų nuogaštavimai nepasitvirtino ir rugsėjo 21 d. vakare, apie 20 val., paukštis pajudėjo į pietus ir per naktį įveikęs apie 420 km pasiekė Rumunijos pietus ties Cilieni gyvenvietė. Ten praleido dieną, o rugsėjo 22 d. vakare nuskrido toliau, kirto Bulgarijos sieną, perskrido šalį ir pasiekęs Graikiją apsistojo Lesbo saloje (nuskridęs apie 530 km). Dieną praleido saloje, o vakare vėl tęsė kelionę. Iki vidurnakčio nuskridęs daugiau nei 200 km praskrido Samo salą, pasiekė Rodo salą ir apie 4.30 val. išskridęs į atvirus Viduržemio jūros vandenį dingo iš ryšio zonos.

Afrikoje praktiškai niekur nėra 4G LTE tinklo, todėl duomenų žiemos metu negausime. Tikimės, kad mūsų žalvarniui pavyks sėkmingai peržiemosi ir pavasarį grįžti į Europą. Kai tik siųstuvai užmegs ryšį, turėtume gauti iki to laiko sukaupus migracijos kelio duomenis.

Lietuvos ornitologų draugija nuo 2024 m. liepos mėn. kartu su Lietuvos zoologijos sodu ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Projektų valdymo agentūra įgyvendina žalvarnių apsaugai skirtą projektą „Europinio žalvarnio (*Coracias garrulus*) būklės gerinimas Lietuvoje“, kurio metu, siekiant surinkti kuo daugiau duomenų apie žalvarnių migraciją, GSM siųstuvais planuoja ženklinti mažiausiai 11 jauniklių. Surinkta informacija pasidalysime ir su žurnalo „Paukščiai“ skaitytojais.

Žalvarnio jauniklio su GSM siųstuvu kelionės maršrutas iš Lietuvos link žiemojietės

Finansuoja
Europos Sąjunga

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

KUR ŽIEMOJA SIŪSTUVAIS PAŽENKLINTI ERELIAI ŽUVININKAI

Dr. Gintarė GRAŠYTĖ

Ereliai žuvininkai – plačiai pasaulyje paplitusi plėšrių paukščių rūšis, aptinkama visuose žemynuose, išskyrus Antarktidą. Tačiau „plačiai paplitusi“ tikrai nelygu „dažna“, ypač kalbant apie Lietuvą, kur šios rūšies populiacija siekia tik 40–50 porų ir daugiausia jų susitelkę rytinėje šalies dalyje.

Šiomet galima minėti simbolinį tyrimų dešimtmetį, kai duomenys apie erelių žuvininkų migraciją mūsų šalyje pradėti rinkti ir moderniu – ženklinant GPS siūstuvais – metodu. Tiesa, pirmasis 2015 m. Utenos r. paženklintas žuvininko jauniklis toliau Europos nenuskrido, žuvo pirmosios kelionės metu Slovakijoje. Pastaraisiais metais ženklinant siūstuvais suaugusius perinčius erelius žuvininkus gauti duomenys leidžia kiek detaliau pažvelgti į šių paukščių migracijos elgseną, jų žiemojimo vietas. Toliau aptariami 6 individų (3 patinų ir 3 patelių), pa-

ženklintų GPS siūstuvais 2022–2024 m. Molėtų, Kaišiadorių, Širvintų, Zarasų rajonuose, duomenys.

Rudeninės migracijos laikas. Pasak literatūros, ereliams žuvininkams būdinga, kad veisimosi vietas poros nariai palieka skirtingu laiku, paprastai patelės apie mėnesiu anksčiau nei patinai. Lietuvoje surinkti duomenys parodė, kad migracijos pradžia ženkliai skiriasi ne tik tarp lyčių. Trijų ženklintų erelių žuvininkų patelių išskridimo laikas labai skyrėsi – nuo liepos pabaigos (anksčiausiai liepos 25 d.) iki rugsėjo pradžios (vėliausiai rugsėjo 8 d.). Panašu, kad

skirtingi išskridimo laikai būdingi skirtingiems individams, nes tie patys individai skirtingais metais išskrisdavo panašiu laiku, pvz., patelė iš Molėtų r. trejus metus Lietuvą palikdavo 5 dienų laikotarpiu (rugpjūčio 3–8 d.), patelė iš Širvintų r. trejus metus Lietuvą palikdavo 8 dienų laikotarpiu (liepos 25 d. – rugpjūčio 2 d.). Tiesa, pavyko nustatyti ir įdomių elgsenos ypatybių: viena patelė lizdavietę palikdavo ir išskrisdavo net už Lietuvos ribų, bet vėliau dar sugrįždavo prie lizdo. Todėl migracijos pradžios ir išskridimo data laikyta data, kai veisimosi teri-

Patinas iš Molėtų r., skirtingai nuo kitų ženklintų erelių žuvininkų, žiemoja rytinėje Afrikos dalyje, Ugandoje, Viktorijos ežero saloje © Rimgaudas Treinys

Patelė iš Molėtų r. jau trečiąkart po ženklinimo žiemoja Ganoje © Rimgaudas Treinys

toriją palieka paskutinį kartą tą sezoną. Trijų ženklinėtų erelių žuvininkų patinų rudeninės migracijos pradžia buvo rugpjūčio 20 d. – rugsėjo 5 d. Migracijos pradžios skirtumai rodo, kad erelio žuvininko patinams labiau nei patelėms būdinga jaunikių priežiūros elgsena šioms palikus lizdus. Kaip žinia, lizdus palikę ir jau galintys skraidyti jaunikliai dar bent mėnesį laikosi lizdo aplinkoje ar netoliese, todėl yra priklausomi nuo suaugusio individo atnešamo grobio.

Ženklinėti ereliai žuvininkai iš Lietuvos žiemoti į Afriką skrido skirtingais migracijos keliais (1 pav.) – keturi individai skrido per centrinę Europą, Italiją, o du – rytiniu migracijos keliu per Turkiją. Skyrėsi ir žiemojimo vietos – paukščiai iš Lietuvos žiemojo ne viename regione, o pasklidę skirtingose Afrikos dalyse (1 pav.). Keturi ereliai žuvininkai žiemojo vakarinėje pakrantėje netoli pusiaujo (Dramblio Kaulo Krantas, Gana, Nigerija, Kamerūnas), po vieną paukštį – pietvakarinėje Afrikos dalyje (Angola) ir rytinėje dalyje (Uganda). Žiemojimo vietos nuo veisimosi vietų buvo nutolusios per 6–10 tūkst. km, jas paukščiai pasiekdavo per 1–1,5 mėn., o toliausiai skridęs individas rudeninės migracijos metu užtruko net du mėnesius.

Surinkti duomenys rodo, kad ereliams žuvininkams būdinga žiemoji praktiškai vienoje vietoje, skirtingai nei, pvz., su siūstuvais irgi tiriamiems mažiesiems ereliams rėksniams, kurie kur kas daugiau klajoja po žiemojimo arealą. Vienas ženklinėtas erelis žuvininkas įsikūrė Viktorijos ežere esančioje saloje, du paukščiai – vandenyno pakrantėje, trys ereliai žuvininkai – netoli vandenyno prie didelių, dažnai patvenktų upių, taigi renkasi gana įvairias žiemojimo buveines. Kelerių metų trukmės tyrimai parodė, kad tie pa-

Patelė iš Zarasų r. – toliausiai žiemoji, net į Angolą, skridęs žuvininkas iš Lietuvos © Rimgaudas Treinys

Lietuvoje ženklinėtų GPS siūstuvais erelių žuvininkų migracijos keliai ir žiemojimo vietos

tys individai skirtingais metais grįžta žiemoji į tas pačias vietas.

Deja, iš aptariamų šešių individų šiuo metu gyvi tik trys paukščiai – du žuvo pakeliui į žiemojimo vietas ar jose, vieno paukščio siūstuvą nustojo veikti. Tiek šie duomenys, tiek kolegų iš kitų šalių tyrimai rodo, kad erelių žuvininkų vidutinė gyvenimo trukmė neilga, nes dažnai jie žūva dėl žmogaus veiklos, o ne dėl senatvės. Visgi tikiuosi, kad šie paukščiai kitamet laimingai su-

grįš į Lietuvą. Jų laukti pasirodant lizdavietėse, remiantis ankstesnių metų migracijų duomenimis, reikėtų kovo pabaigoje – balandžio mėnesį (kovo 27 d. – balandžio 25 d.).

Dėkoju prisidėjusiems prie erelių žuvininkų ženklinimo ir aptariamų duomenų sukaupimo: dr. Mindaugui Dagiui, dr. Deiviui Dementavičiui, Mariui Karlonui, Daivai ir Dariui Norkūnams, Sauliui Rumbučiui, dr. Rimgaudui Treiniui ir dr. Ramūnui Žydeliui.

2022–2024 m. Lietuvoje GPS siūstuvais paženklinėti 6 besiveisiantys ereliai žuvininkai – po tris patinus ir pateles © Rimgaudas Treinys

LIETUVOJE PIRMA KARTĄ APTIKTAS TAMSUSIS GRIFAS

Ričardas PATAPAVIČIUS

Į Lietuvos paukščių rūšių sąrašą įrašyta nauja rūšis – tamsusis grifas (*Aegypius monachus*). Tai vienas iš didžiausių (sunkiausių) skraidyti gebančių paukščių pasaulyje, didžiausias iš visų Senojo Pasaulio grifų ir didžiausias iš visų vanaginių paukščių būrio vanaginių šeimos, kuriai priskiriamas pagal sistematiką. Šių paukščių kūno masė 7–14 kg, o sparnų tarpugalis (atstumas tarp išskleistų sparnų galų) 250–310 cm. Patelės kiek stambesnės už patinus (<https://en.wikipedia.org>). Tai tikrai įspūdingo dydžio sparnuotis!

Tai eurazinė rūšis. Didžioji paplitimo arealo dalis yra Azijoje. Kartą kada Europoje buvusios gana gausios šių paukščių populiacijos skaitlingumas sumažėjęs dramatiškai. Remiantis *BirdLife International* ir Grifų apsaugos fondo duomenimis (2021), šios rūšies paukščių populiacija visame tokiam dideliame jų paplitimo areale nėra labai gausi ir vertinama 8,4–11,4 tūkst. perinčių porų, todėl tamsieji grifai įrašyti į Tarptautinę raudonąją knygą ir priskiriami arti grėsmės esančių paukščių kategorijai, t. y. NT (*Near Threatened*) (*BirdLife International*, 2021).

Europinę perinčių paukščių populiaciją sudaro tik 2,4–2,7 tūkst. porų, iš kurių net 96 proc. tenka Ispanijai. Tai vienintelė Europos valstybė, kurioje šie paukščiai nėra labai reti. Be Ispanijos, Europoje jie dar išlikę ir peri (bet tik po kelias, keliolika ar keliasdešimt porų) nedideli

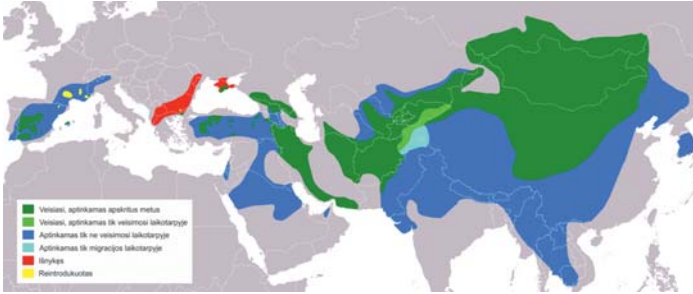

2024-10-31 negyvas tamsusis grifas aptiktas po 10 kV įtampos elektros perdavimo linija netoli Kalvarijos © Ričardas Patapavičius

delėje Portugalijos dalyje, pietrytiniame Krymo pusiasalio pakrastyje ir Kaukaze (Armėnijoje, Azerbaidžane, Sakartvele, Rusijoje). Visiškai išnykę Albanijoje, Italijoje, Juodkalnijoje, Kroatijoje, Rumunijoje, Moldovoje, Serbijoje ir didesnėje Krymo pusiasalio dalyje. Bulgarijoje, Graikijoje, Prancūzijoje taip pat buvo išnykę, bet reintrodukuojami ir kai kur jau susiformavo ar formuo-

jasi dar labai negausios vietinės lokalsios perinčių individų populiacijos. Teritorijose, kuriose peri, grifai aptinkami ir ne veisimosi laikotarpiu, o tik ne veisimosi laikotarpiu dar aptinkami beveik visoje Ispanijoje, pietrytinėje Prancūzijos dalyje, šiaurinėje Italijos dalyje (Andevski, Tavares, 2017).

Šiems paukščiams būdingi tolimi „nuklydimai“ šiaurės kryptimi

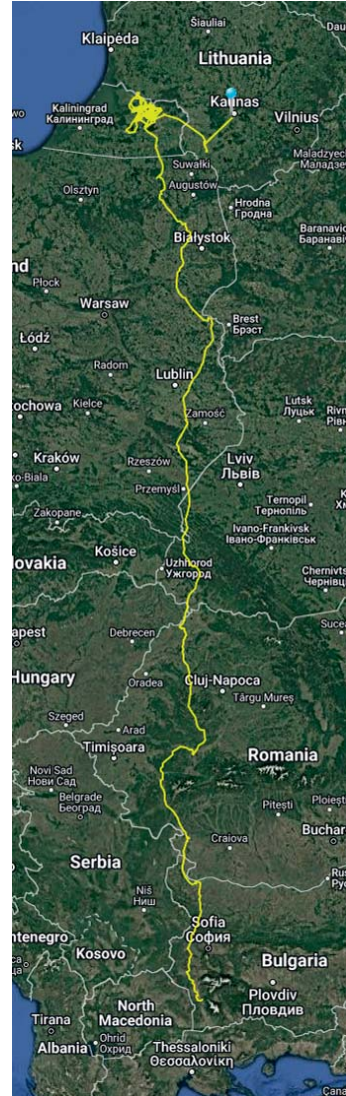
Tamsių grifų paplitimo pasaulyje arealas. Pagal Tarptautinę gamtos išsaugojimo sąjungą (IUNC), 2019 m. (<https://en.wikipedia.org>)

mi. Jie kelis kartus aptikti net Suomijoje ir Švedijoje, o Estijoje ir Latvijoje žinoma daugiau nei po dešimt jų aptikimų. Lietuvoje iki šiol nebuvo užfiksuotas nė vienas jų aptikimo atvejis, nors prof. Tadas Ivanauskas savo kapitaliniame veikale „Lietuvos paukščiai“, išleistame dar 1959 m., rašė: „...turint galvoje, kad jų buvo rasta visuose kaimyniniuose kraštuose, neabejoju, kad pasitaiko ir mūsų krašte.“

Šių metų spalio 31 d. tamsusis grifas buvo aptiktas ir Lietuvoje netoli Kalvarijos, o jo aptikimo istorija nėra įprastinė. Tos dienos rytą Lietuvos paukščių žiedavimo centrui (PŽC) kolega iš Bulgarijos Hristo Peshevas elektroniniu paštu, o netrukus ir telefonu informavo, kad vienas Bulgarijoje GPS/GSM tipo siųstuvu paženklintas paukštis atskrido į Lietuvą ir spalio 30 ar 31 d. jam kažkas nutiko. Mat per naktį į spalio 31 d. nė kiek nepasikeitė siųstuvu registruojamos jo buvimo vietos geografinės koordinatės, o siųstuve įmontuotas akceleratorius nerodė nė menkiausio šio prietaiso padėties pokyčio. Be to, ir siųstuvu termometras fiksavo žemą (aplinkos) temperatūrą. Taigi buvo absoliučiai aišku, kad paukštis arba negyvas, arba siųstuvu nebeturi. Skubiai kartu su bendradarbe Kristina Valinčienė nuvykus į vietą paukštis rastas negyvas po 10 kV įtampos elektros

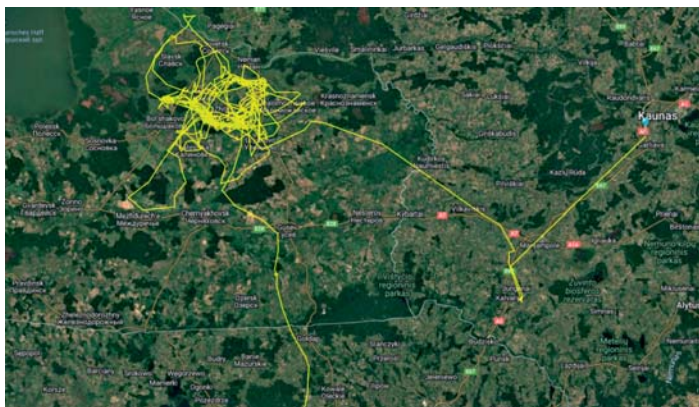
perdavimo linijos laidais. Jo kūno apžiūra ir detalesnis tyrimas patvirtino, kad paukštis atsitrenkė į elektros laidus, žuvo dėl to, kad atsitrenkimo į laidus momentu buvo nutrenktas elektros srovės.

Kaip Lietuvos PŽC informavo kolega iš Bulgarijos H. Peshevas, šis antrą kalendorinių metų amžiaus (išperėtas 2023 m.) paukštis (patelė) yra vienas iš devynių, kurie Ispanijoje dėl sužeidimų ar kitų priežasčių buvo patekę į laukinių gyvūnų reabilitacijos centrus. Ties paukščiai išgydyti pagal „Avėdros LIFE projektą“ (*The Bearded Vulture LIFE Project*, LIFE22-NAT-BG-Bearded Vulture LIFE-101113869) ir perduoti Bulgarijai tamsių grifų reiklaimizacijos šioje šalyje tikslu. Jis į Bulgariją buvo atgabentas 2024 m. kovo 7 d. iš Andalūzijos regiono Ispanijoje, o 2024 m. balandžio 28 d. išleistas į laisvę šalies pietvakariuose Pirino kalnuose Blagojevgrado srities Kresna Gorge vietovėje Natura 2000 teritorijoje. Išleistas po dviejų dienų patraukė šiaurės kryptimi – per Vakarų Rumuniją, Vakarų Ukrainą, visu rytiniu Lenkijos pakraščiu ir nuskrido į Rusijos Karaliaučiaus (Kaliningrado) sritį – nuo išleidimo vietos nutolo 1450 km. Čia jis išbuvo lygiai 6 mėn., o jo skraidymų teritorija visai nemaža – apie 2 tūkst. km². Kartą buvo trumpam įskridęs į Lietuvą, kiek į vakarus nuo Pagėgių.

Paukščio skrydžio kelias nuo Bulgarijos iki Lietuvos. „Avėdros LIFE projekto“ (*The Bearded Vulture LIFE Project*, LIFE22-NAT-BG-Bearded Vulture LIFE-101113869) duomenys

Spalio 30 d. šis paukštis, skridamas pietryčių kryptimi, vėl įskrido į Lietuvą – atsidūrė Vilkaviškio rajone kiek piečiau Kudirkos Naumiesčio, tuomet pro Vilkaviškį, Marijampolę nuskrido link Kalvarijos. Nakčiai buvo nutūpęs ant žemės, bet tikriausiai kažkieno pabaidytas ar išgąsdintas pakilo skristi tamsoje

Paukščio pasiskraidymai Rusijos Karaliaučiaus (Kaliningrado) srityje ir jo skrydžio į Lietuvą kelias. Paskutinė kelio atkarpa – tiesi linija nuo Kalvarijos iki Kauno – jau negyvo paukščio „kelionė“ automobiliu į Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejų. „Avėdros LIFE projekto“ (The Bearded Vulture LIFE Project, LIFE22-NAT-BG-Bearded Vulture LIFE-101113869) duomenys

ir tarp spalio 30 d. 22.02 val. ir spalio 31 d. 02.02 val., atsitrenkęs į elektros perdavimo linijos laidus, buvo nutrenktas elektros srovės. Jis pateko į Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus rinkinius.

Tamsieji grifai dažniausiai minta ne smulkesnių nei vidutinio dydžio gyvūnų gaišenomis. Dėl ypač aštraus regėjimo jas pastebi skraidydami net kelių šimtų metrų aukštyje, o tuomet, suglaudę sparnus, „akmenu krenta“ žemyn. Jeigu netoliese yra daugiau grifų, pamatę šį gentainio virą jie supranta, ką tai reiškia, ir „krenta“ taip pat. Turėdami galiną snapą ir stiprius raumenis, jie be didesnio vargo plėšo net stambiausių gyvūnų maitą, kol lieka tik pliki stambieji kaulai. Beje, į Lietuvą atskridę paukštis nebuvo išsekęs. Jis buvo geros fizinės būklės su normaliai išsivysčiusiais raumenimis ir po odinėmis riebalų atsargomis, svėrė 7850 g. Akivaizdu, kad Karaliaučiaus srityje jis tikrai nebadavo.

Tamsieji grifai lizdus dažniausiai krauna medžiuose, kartais net visai žemuose. Taip pat užima dirbtinius lizdus ir juose peri. Padeda ir

peri dažniausiai vieną kiaušinį, labai retai – du. Laisvėje išgyvena iki 20 metų, o nelaisvėje – iki 35 metų (<https://4vultures.org>).

Bulgarijoje, vykdam tamsių grifų reintrodukciją, 2018–2022 m. į laisvę išleisti 72 individai, iš kurių 63 Ispanijoje laukinių gyvūnų reabilitacijos centruose išgydyti po sužeidimų ar dėl kitų priežasčių į juos patekę, o 9 išperinti ir išauginti zoologijos soduose Belgijoje, Čekijoje, Latvijoje ir Prancūzijoje. Yra duomenų, kad bent dalis jų laisvėje sėkmingai išgyvena ir jau žinoma apie išperėtus ir lizdus sėkmingai palikusius jų jauniklius. Šių paukščių reintrodukcija Bulgarija vykdoma ir toliau (<https://doi.org/10.3897/BDJ.11.e100521>).

Literatūra

Andevski, J., Tavares, J. (compilers), 2017. European Species Action Plan for the conservation of the Cinereous Vulture *Aegypius monachus* (2018–2028). *European Commission Technical Report*, 2018.

BirdLife International, 2021. Prieiga internete: [\[ne.birdlife.org/species/factsheet/cinereous-vulture-aegypius-monachus\]\(https://ne.birdlife.org/species/factsheet/cinereous-vulture-aegypius-monachus\)](https://datazo-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Prieiga internete: <https://en.wikipedia.org>

Prieiga internete: <https://doi.org/10.3897/BDJ.11.e100521>

Prieiga internete: <https://4vultures.org>

FIRST RECORD OF CINEREOUS VULTURE IN LITHUANIA

Ričardas PATAPAVIČIUS

Summary. The Cinereous Vulture, also known as the European Black Vulture (*Aegypius monachus*) was recorded in Lithuania for the first time on 31st October 2024. Originally hatched in the wild in the Andalusia region of Spain in 2024, this bird, a female, had been admitted to a rehabilitation center due to injury and was subsequently transported to Bulgaria as part of a reintroduction programme in that country. Equipped with a telemetry device, the bird was released in Bulgaria on 28th April 2024, but headed north two days later to the Kaliningrad region of Russia, about 1,450 km from the release location. After six months in the Kaliningrad region, the bird flew to a locality near Kalvarija in Lithuania on.

30th October 2024. Roosting on the ground that night, it was unfortunately spooked in the night and collided with high power electric cables (10 kV) somewhere between 10 pm and 2 am. The bird was electrocuted and killed. It was found to be in good physical condition (weight 7850 g) with subcutaneous fat deposits and well-developed muscles. The dead bird is to be stored in the collection of the Tadas Ivanauskas Zoological Museum in Kaunas.

ORNIMOKYKLOS MOKINYS RADO NAUJĄ LIETUVAI PAUKŠČIŲ RŪŠĮ – SIBIRINĘ NUODĖGULĘ

Gediminas KUKTA Ornitostogos

2024 m. gegužės 26 d. prie Melnragės molo paukščių entuzias-tas Liudas Būčys, šiais metais lankantis „Ornitostogų“ organizuo-jamus Lietuvos paukščių pažinimo kursus, vadinamąją Ornimo-kyklą, rado naują Lietuvai paukščių rūšį – sibirinę nuodėgulę (*Melanitta stejnegeri*). Tiesa, tąkart ši paukštį jis palaikė paprastąja nuodėgule, nors turėjo įtarimų, kad gali būti kažkas gerokai retes-nio. Faktas apie naujai atrastą rūšį į dienos šviesą iškilo tik lapkri-tį, vykstant Ornimokyklos pamokai prie Baltijos jūros.

Kaip pasakoja Liudas, gegužės mėnesį lankydamasis Klaipėdoje laisvu nuo darbų metu jis nuvažia-vo prie Melnragės molo pasidairyti paukščių. Greitai jo dėmesį patrau-kė keli juodi sparnuočiai netoli kranto. Vieną iš jų spėjo nufotogra-fuoti telefonu per žiūrono objek-tyvą. Išdidinęs nuotrauką ir įvertinė-s paukščio išvaizdą nusprendė, kad tai paprastoji nuodėgulė (*Melanitta fusca*) – rūšis, kuri Lietuvo-je stebima kasmet, dažniausiai vėlų rudenį ir žiemą.

Tačiau, pasirodo, į jo akiratį pa-vasarį pakliuvo kur kas retesnis paukštis, kurį profesionalūs ornito-logai Lietuvoje tikėjosi pamatyti jau kelerius metus, todėl aktyviai ieško-jo. Pavyzdžiui, kaimyninėse šalyse Latvijoje ir Lenkijoje sibirinė nuo-dėgulė jau užfiksuota ir reguliariai stebima žiemojimo metu. Vadinas, pro mūsų šalį turėjo ne kartą pra-skristi, bet paukščių stebėtojams iki šiol nepavyko jos pamatyti.

Pirmasis naujos rūšies suradi-mo faktą patvirtino ornitologas dr. Julius Morkūnas, lapkritį Ornimo-kyklos mokiniams kaip tik vedęs pamoką apie jūros paukščius. Prak-tinės dalies metu Nidos paplūdimyje stebėdamas ir mokydamasis atpažinti paprastasias nuodėgules

Liudas prisiminė pavasarį darytas nuotraukas ir parodė jas mokyto-jui. Šiam abejonių nekilo – nuo-traukose puikavosi sibirinė nuodė-gulė, nauja rūšis Lietuvai.

„Džiaugiuosi, kad tąkart nepas-kubėjau nuotraukų ištrinti ir, pra-ėjus beveik pusei metų, galiausiai ga-vau patvirtinimą, kad tą dieną iš tie-sų užfiksavau visiškai naują Lietu-vai rūšį. Manau, kad šis mano ste-bėjimas dar kartą parodo, jog naujas rūšis gali atrasti kiekvienas paukščių entuziastas, nepriklausomai nuo jo ornitologinių žinių lygio. Reikia tik smalsumo, pastabumo ir, žinoma, trupučio sėkmės“, – sako L. Būčys.

Kaip rašoma praėjusiais metais lietuvių kalba pasirodžiusiame paukščių pažinimo vadove „Euro-pos paukščiai“, ši rūšis priskiriama prie retai arba labai retai į Europą užklystančių rūšių.

Pagal naujausią *IOC World Bird List* taksonominę klasifikaci-ją, kuria vadovaujasi ir Lietuvos mokslininkai, skiriamos dvi atski-ros rūšys – amerikinė nuodėgulė (*Melanitta deglandi*) ir sibirinė nuodėgulė (*Melanitta stejnegeri*). Amerikinė nuodėgulė paplitusi Šiaurės Amerikoje, o sibirinė nuo-dėgulė peri Rytų Sibire. Būtent pastaroji Lietuvoje ir buvo užfik-

© Liudas Būčys

Liudas Būčys, aptikęs naują paukščių rūšį Lietuvai – sibirinę nuodėgulę
© Gediminas Kukta

suota. Tiesa, skirtis buvo patvirtinta dar visai neseniai, todėl knygoje „Europos paukščiai“ ši rūšis vis dar vadinama amerikine nuodėgule.

Sibirinė nuodėgulė labai panaši į paprastąją nuodėgulę, tačiau esa-ma esminių skirtumų. Sibirinė nuodėgulė turi ryškų juodą snapo gumbelį, snapas daugiau rožinis ir oranžiškai rausvas nei geltonas (pa-prastosios nuodėgulės ryškiai gel-tonas), o balta akies dėmė, skirtingai nei paprastosios, yra didesnė ir gerokai užsilenkia už akies.

Sibirinė nuodėgulė tapo 411-ąja rūšimi Lietuvoje stebėtų paukš-čių sąrašė.

Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2024 m. rudenį

Parengė Saulius KARALIUS

Ši 2024 m. rudenį pastebėtų paukščių suvestinė parengta pagal Lietuvos ornitofaunistinės komisijos (LOFK) sudarytą paukščių sąrašą. Pateikiama tik konkreti informacija – paukščio rūšis (porūšis), stebėjimo data ir vieta, stebėtų paukščių skaičius, kai kuriais atvejais – ir jų lytis bei amžius.

Kai kurių rūšių paukščių stebėjimams reikia pildyti specialią LOFK anketą. Ją rasite www.birdlife.lt/index.php/lofk/ (lietuvių ir anglų kalbomis).

Informaciją, apie kokias paukščių rūšis ir koku laikotarpiu LOFK renka stebėjimus, rasite <http://www.birdlife.lt/index.php/lofk/lt-pauksčiai/>.

Margasis kūltupys (*Oenanthe pleschanka*).
Melnragė, 2024-09-29 © Kristina Balsytė

Kiekvieno stebėjimo pabaigoje skliausteliuose įrašyta stebėtojo (-ų) pavardė (-ės), taip išsaugoma konkretaus atvejo stebėtojo autorystė.

Sutrumpinimai:

[VS] – vėlyvas stebėjimas;

[AS] – ankstyvas stebėjimas;

[15] – kelinta šios rūšies registracija Lietuvoje;

[DB] – didelis būrys.

KANADINĖ BERNIKLĖ (*Branta canadensis*)

2024-10-18 du individai tarp gulbių giesmininkių kukurūzų lauke Kretingalės seniūnijoje (I. Šeštokas), 10-19 31 paukštis praskrido virš jūros Kopgalyje, 2 paukščiai ties Peskojais, Klaipėdos r. (V. ir V. Laukžemiai, R. Padaigienė), 10-26 ties Peskojais 6 paukščiai (V. ir V. Laukžemiai), 11-04 keturi paukščiai Širvėnos ež. Biržuose (A. Totorytė-Gadliauskienė), 11-05 dešimt paukščių mišriame žąsų ir gulbių būryje ties Pakražantokais, Kelmės r. (A. Petraška), 11-15 dvylikos paukščių būrys stebėtas virš jūros Kopgalyje (S. Karalius), 11-20 dešimt paukščių kartu su baltaskruostėmis berniklėmis laukuose netoli Girkalių, Klaipėdos r. (I. Šeštokas), 11-25 vienas paukštis su gulbėmis giesmininkėmis Pasruojės tvenk., Telšių r. (A. Čerkauskas), 11-26 viena Rąžės upelyje Palangoje (P. Abramavičiūtė), mažiausiai 3 paukščiai nedideliame gulbių ir žąsų būryje laukuose ties Lazdininkais, Kretingos r. (I. Šeštokas).

PAPRASTOJI BERNIKLĖ (*Branta bernicla*)

2024-09-20 jaunas paukštis Kopgalyje (S. Karalius), 10-16 Šventosios pajūryje stebėti 2 paukščiai, skrendantys pietų kryptimi (V. ir V. Laukžemiai), 10-29 suaugęs paukštis praskrido Kopgalyje (S. Karalius), 11-03 Šventosios pajūryje stebėtas 1 paukštis (V. ir V. Laukžemiai, A. Aleliūnas), 11-23 jaunas paukštis Preilos pakrantėje prie marių (A. Piečiukaitis).

RUDAKAKLĖ BERNIKLĖ (*Branta ruficollis*)

2024-10-07 viena praskrido ties Alka, Šilutės r. (A. Bassin).

MAŽOJI ŽĄSIS (*Anser erythropus*)

2024-10-07 vienas paukštis praskrido ties Alka, Šilutės r. (A. Bassin).

TRUMPASNAPĖ ŽĄSIS (*Anser brachyrhynchus*)

2024-10-27 vienas paukštis skrido mišriame žąsų būryje Lazdininkų k., Kretingos r. (V. Laukžemienė).

URVINĖ ANTIS (*Tadorna tadorna*)

2024-09-30 viena stebėta Paupio tvenkiniuose, Raseinių r., 11-17 vienas paukštis Gabšių žuv. tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius) [VS].

MANDARININĖ ANTIS (*Aix galericulata*)

2024-10-21 patinas plaukiojo kartu su didžiosiomis antimis Buivydžiškių tvenk. Vilniuje (P. Miliauskas), 11-07 patelė Saulutės sodų bendrijoje Šiauliuose (K. Čaikauskaitė-Skeivienė).

ŠALMINĖ ANTIS (*Netta rufina*)

2024-10-02 patelė Čivilių tvenk., Rokiškio r. (greičiausiai ta pati, kuri laikėsi per vasarą) (A. Čerkauskas), 10-05 stebėta patelė Kuršių mariose Klaipėdoje ties konteinerių terminalu (R. Alšauskas), 10-24 patinas stebėtas Išlaužo tvenkinių komplekse, Kauno r. (R. Pupelis).

RUDE (*Aythya nyroca*)

2024-09-03 greičiausiai tas pats anksčiau stebėtas patinas Čivilių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas).

PAPRASTOJI GAGA (*Somateria mollissima*)

2024-11-02 Šventosios pajūryje stebėtas 1 paukštis (V. Laukžemis), 11-03 patelė ar pirmametis paukštis praskrido jūroje ties Olando kepure, 11-25 pirmametis paukštis jūroje ties Kopgalio molu, matyt, tas pats paukštis čia stebėtas ir 11-29 (S. Karalius).

PAPRASTOJI NUODĖGULĖ (*Melanitta fusca*)

2024-10-26 vienas individas būrelyje su kitomis antiomis stebėtas tvenkiniuose prie „Orlen – Lietuva“, Mažeikių r. (R. Kinduris), 11-10 du paukščiai Išlaužo žuv. tvenk., Prienų r. (M. Kirstukas), 11-17 trys paukščiai Gabšių žuv. tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius), 11-23 vienas paukštis Veprių ež., Ukmergės r. (Ž. Daunoravičius).

LEDINĖ ANTIS (*Clangula hyemalis*)

2024-11-05 patelė Žaltyčio ež., Marijampolės r. (A. Žilinskienė), 11-09 pora tvenkiniuose prie „Orlen – Lietuva“, Mažeikių r. (R. Kinduris), 11-11 pirmametis paukštis Armonių tvenk., Molėtų r. (A. Čerkauskas), 11-16 patelė Kaplių žuv. tvenk., Kėdainių r. (A. Raudonius).

VIDUTINIS DANČIASNAPIS (*Mergus serrator*)

2024-10-17 patelė Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 10-26 patelė plaukiojo didžiajame Alsos žuv. tvenk. (A. Raudonius, T. Matulevičius), 11-05 patelė Čivilių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas).

KUODUOTASIS DANČIASNAPIS (*Lophodytes cucullatus*)

2024-09-29 suaugęs patinas mariose ties Pervalka (tas pats, tik nesubrendęs, stebėtas vasarą) (J. Kirjonen).

RAGUOTASIS KRAGAS (*Podiceps auritus*)

2024-09-21 jūroje ties Pervalka stebėti 2 paukščiai (D. Stepanovas), 10-10 vienas paukštis Ventės rage (V. Stankaitis), 10-17–19 ten pat matė daug paukščių ralio dalyvių, 11-03 vienas jūroje netoli kranto ties Nida (L. Dvylys), 11-10 vienas jūroje ties Melnrage (P. Salvador), 11-16 vienas paukštis stebėtas Dusios ež., Lazdijų r. (L. ir M. Šniaukštos).

JŪRŠARKĖ (*Haematopus ostralegus*)

2024-11-04 jaunas paukštis pajūryje ties Melnragės molu (P. Salvador) [VS].

MORNELIS (*Charadrius morinellus*)

2024-09-01 virš laukų praskrendančio paukščio balsas girdėtas prie Kalnelio Gražionių, Radviliškio r. (A. Šimkus).

DIDŽIOJI KUOLINGA (*Numenius arquata*)

2024-10-20 migruojančių paukščių balsai nakčia virš Kintų tvenk. (B. Stukė, P. Bagdonas), 10-26 vienas paukštis nuleistame Gabšių žuv. tvenk. prie automagistralės (T. Matulevičius, A. Raudonius), 11-17 vienas paukštis Gabšių žuv. tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius), 11-21 keturios maitinosi nuleisto Gabšių tvenk. dumblyne, Raseinių r. (A. Kasparavičius) [VS].

VIDUTINĖ KUOLINGA (*Numenius phaeopus*)

2024-09-14 vienas paukštis stebėtas Kopgalyje (J. Muilevičius) [VS].

LAPLANDINIS GRICIUKAS (*Limosa lapponica*)

2024-09-10 pirmametis paukštis Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 09-28 du pirmamečiai paukščiai maitinosi Papio ež. seklumoje, Šalčininkų r. (A. Šimkus), 09-29 vienas paukštis Šventininkų karjere Trakuose (A. Piečiukaitis, T. Povilauskas), 09-30 du paukščiai Alsos tvenk. ir 1 Paupio tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius).

Paprasoji gaga (Somateria mollissima).
Šventosios žiotys, 2024-11-02 © Vida Laužemienė

Paprasoji nuodėgulė (Melanitta fusca).
Veprių ež., Ukmergės r., 2024-11-23
© Žydrūnas Daunoravičius

AKMENĖ (*Arenaria interpres*)

2024-10-15 Ventės rage 1 paukštis ant molo (V. Jusys), 10-20 vienas paukštis maitinosi prie Šventosios upės žiočių (V. Dvylys), 10-22 vienas paukštis Birvėtos tvenk., Ignalinos r. (A. Čerkauskas) [VS].

GAIDUKAS (*Calidris pugnax*)

2024-11-01 jaunas patinas Ventės rage ant molo (V. Jusys), 11-07 patinas Pasruojės tvenk., Telšių r. (A. Čerkauskas), 11-17 vienas paukštis Gabšių žuv. tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius) [VS].

LENKTASNAPIS BĖGIKAS (*Calidris ferruginea*)

2024-10-19 vienas paukštis Kintų tvenk. (J. Morkūnas, M. Bružas, P. Salvador, P. Bagdonas) [VS].

TEMINKO BĖGIKAS (*Calidris temminckii*)

2024-10-19 vienas Kintų žuv. tvenk. (V. Karnauskas) [VS].

Raibakrūtis bėgikas (*Calidris melanotos*).
Kintų žuv. tvenkiniai, 2024-09-27 © Petro Pynnönen

Tripirštis kiras (*Rissa tridactyla*).
Šventosios žiotys, 2024-11-17 © Vida Laukžemienė

JUODAKRŪTIS BĖGIKAS (*Calidris alpina*)

2024-11-21 keturi paukščiai Čivilių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas) [VS].

JŪRINIS BĖGIKAS (*Calidris maritima*)

2024-10-02 du paukščiai ant Kopgalio molo, 10-03 suaugęs paukštis jūros pusėje ant Kopgalio molo (S. Karalius), 10-05 vienas stebėtas ant marių krantinės akmenų Kopgalyje (R. Alšauskas), 10-19 vienas matytas ant Kopgalio molo (R. Akstinas, K. Gurjazkaitė), 11-02 vienas ant Melnragės molo (I. Baltrūnienė, K. Klimaitė), 11-03 čia stebėti 2 individai (P. Salvador), 11-22 stebėtas Smiltynės paplūdimyje (V. Poškutė).

MAŽASIS BĖGIKAS (*Calidris minuta*)

2024-10-19 šeši individai stebėti dalinai nuleistame Kintų tvenk. (J. Mulevičius, R. Alšauskas, Ž. Daunoravičius, L. Dvylys), 1 individas stebėtas Kintų žuv. tvenkinyje (M., A., G. ir K. Miliauskai, Rutkauskas, Vyšniauskaitė) [VS].

RAIBAKRŪTIS BĖGIKAS (*Calidris melanotos*)

2024-09-27 stebėtas Kintų tvenk. (P. Pynnönen), 10-17 vienas paukštis nuleistame tvenkinyje Kintų žuv. ūkyje. Galimai tas pats paukštis, kurį matė suomiai rugsėjo mėnesį (A. Raudonius) [9].

TEREKIJA (*Xenus cinereus*)

2024-09-12 vienas paukštis Arnionių tvenk. (A. Čerkauskas) [16].

APVALIASNAPIS PLAUKIKAS (*Phalaropus lobatus*)

2024-10-10 vienas paukštis kartu su antimis plaukiojo ties Nevėžio uztvanka Panevėžyje (B. Vaičiūnas).

KRANTINIS TILVIKAS (*Actitis hypoleucos*)

2024-10-01 stebėtas ant marių krantinės akmenų Kopgalyje (S. Karalius) [VS].

BRASTINIS TILVIKAS (*Tringa ochropus*)

2024-10-02 vienas paukštis Čivilių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas) [VS].

TIKUTIS (*Tringa glareola*)

2024-10-17 vienas paukštis Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 10-27 nuleistame Birvėtos tvenk. maitinosi 1 paukštis (M. Miliauskas) [VS].

ŽALIAKOJIS TULIKAS (*Tringa nebularia*)

2025-11-03 stebėtas nuleistame Bebruliškės tvenk., Kazlų Rūdos sav. (R. Jusevičienė) [VS].

TRIPIRŠTIS KIRAS (*Rissa tridactyla*)

2024-11-01 jaunas paukštis praskrido pajūryje ties Nida (E. Komar), 11-16 du individai prie Melnragės molo (R. Alšauskas), 1 pirmametis paukštis prie Naujosios perkėlos Klaipėdoje (J. Morkūnas), 11-17 Šventosios pajūryje stebėtas pirmametis paukštis (V. ir V. Laukžemiai), 11-22 pirmametis paukštis prie Kopgalio molo (S. Karalius), 11-23 du pirmamečiai paukščiai prie Melnragės molo (J. Morkūnas).

JUODAGALVIS KIRAS (*Ichthyaetus melanocephalus*)

2024-09-01 Palangos sav. Šventosios pajūryje stebėtas jaunas paukštis, galimai tas pats stebėtas ir 09-11 (V. ir V. Laukžemiai).

GELTONKOJIS KIRAS (*Larus michahellis*)

2024-10-18 Šventosios pajūryje stebėtas žieduotas paukštis mišriame kirų būryje (V. ir V. Laukžemiai), 11-04 suaugęs paukštis Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas).

POLIARINĖ ŽUVĖDRA (*Sterna paradisaea*)

2024-11-19 pirmametis paukštis Gintaro įlankoje Juodkrantėje (K. Castren) [VS].

UPINĖ ŽUVĖDRA (*Sterna hirundo*)

2024-10-17 vienas paukštis skraidė mariose Svencelėje, Klaipėdos r. (A. Raudonius), 10-19 stebėta Ventės rage (D. Račkauskaitė, Z. Gasiūnaitė), 10-19 greičiausiai tas pats 10-17 matytas paukštis stebėtas Svencelėje (V. Karnauskas) [VS].

SMAILIAUODEGIS PLĖŠIKAS (*Stercorarius parasiticus*)

2024-09-08 stebėtas ties Preila (A. Piečiukaitis), 09-14 vienas paukštis stebėtas jūroje ties Alksnyne (J. Mulevičius), 09-27 Kopgalyje virš audringos jūros per 1 val. praskrido 11 paukščių, 09-28 šviesios formos paukštis praskrido jūroje ties Olando kepure (S. Karalius), 11-01 jaunas paukštis prie Melnragės molo (R. Alšauskas).

BALTASIS GANDRAS (*Ciconia ciconia*)

2024-09-15 vienas paukštis maitinosi šalia Preidžių k., Panevėžio r., 09-17 tupėjo lizde ties Juodeikėliais, Mažeikių r.

*Juodagalvis kiras (Ichthyæetus melanocephalus).
Šventosios pajūris, 2024-09-01 © Vida Laukžemienė*

(R. Akstinas), 09-22 stebėtas Levoniškių apylinkėse, Šilalės r. (U. Kuzminskaitė), 09-23 maitinosi Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 09-27 du paukščiai skrido pietų kryptimi Kidulių k., Šakių r. (O. Atkočaitis), 10-10 vienas paukštis maitinosi ganykloje šalia Juodeikėlių, Mažeikių r. (R. Akstinas), 10-12 vienas paukštis lizde netoli Vištyčio miestelio (V. Razmus), 10-12 vienas ties Mikulėmis, Šilutės r. (U. Kuzminskaitė), 10-13 vienas matytas Bastūnų I kaime, Ukmergės r. (I. Margevičienė), 1 stebėtas Juodaraistyje, Prienų r. (K. A. Jarmalavičiai), 10-26 vienas stebėtas Vilniaus r. (R. Padaigienė), 10-28 vienas matytas ties Kretینگale (I. Šeštoka), 11-23 vienas paukštis visą rudenį laikosi Juodeikėliuose, Mažeikių r. (R. Akstinas) [VS].

RUDASIS IBIS (*Plegadis falcinellus*)

2024-11-13 stebėtas prie Lampėdžių ežero Kaune (S. Medžionis) [10].

PURPURINIS GARNYS (*Ardea purpurea*)

2024-11-03 stebėtas Bebruliškės tvenk., Kazlų Rūdos sav. (R. Jusevičienė) [7].

MAŽASIS BALTASIS GARNYS (*Egretta garzetta*)

2024-10-22–24 stebėtas Kuršių marių pakrantėje ties Juodkrante (K. Kairytė) [5].

ŽUVININKAS (*Pandion haliaetus*)

2024-10-19 stebėtas prie Bulių salos, Šilutės r. (M., A. G. ir K. Miliauskai, Rutkauskas, Vyšniauskaitė), matytas skrendantis tarp Dumpių ir Traubių, Klaipėdos r., galbūt tas pats paukštis vėliau stebėtas šalia Drevernos (M. Karlonas, A. Šimkus, A. Raudonius, G. Petkus, P. Ignatavičius) [VS].

VAPSAVĖDIS (*Pernis apivorus*)

2024-10-03 pirmametis paukštis praskrido į pietus Kopgalyje (S. Karalius), 10-08 suaugęs paukštis praskrido pietvakarių kryptimi Margionyse, Varėnos r. (R. Akstinas) [VS].

TAMSUSIS GRIFAS (*Aegypius monachus*)

2024-10-31 žuvęs antrametis paukštis, pažymėtas GPS siūstuvu, ties Kalvarija, Marijampolės r. Pirmą rūšies registracija Lietuvoje (Paukščių žiedavimo centro informacija).

*Purpurinis garnys (Ardea purpurea).
Bebruliškės tvenkiniai, Kazlų Rūdos sav., 2024-11-03
© Renata Jusevičienė*

*Mažasis baltasis garnys (Egretta garzetta). Gintaro įlanka,
Juodkrantė, 2024-10-23 © Kazimieras Martinaitis*

STEPINĖ LINGĖ (*Circus macrourus*)

2024-09-03 pirmametis paukštis ties Kiemeliais, Vilniaus r. (E. Sukackienė), suaugęs patinas medžiojo laukuose šalia Čekiškės, Kauno r. (A. Raudonius), 09-14 patinas medžiojo Žiemkelyje, Kauno r. (L. Dvylys), 09-15 suaugęs patinas medžiojo laukuose tarp Viešinto ir Suosos ež., Anykščių r. (A. Šimkus), 09-24 suaugęs patinas matytas migruojantis Naglių gamtinio rezervato pažintiniame take, Kuršių nerijoje (U. Plečkaitytė), 09-28 antrametis patinas Drevernos laukuose, Klaipėdos r. (M. Karlonas), 09-29 vienas paukštis ties Kriukais, Joniškio r. (D. Boiko).

RUDASIS PESLYS (*Milvus milvus*)

2024-11-02 vienas prie Balninkų, Molėtų r. (A. Čerkauskas), 1 ties Girkaliais, Klaipėdos r. (I. Šeštoka) [VS].

JUODASIS PESLYS (*Milvus migrans*)

2024-10-20 vienas paukštis prie Sakučių miško, Šilutės r. (R. Mižeikis) [VS].

URALINĖ PELĖDA (*Strix uralensis*)

2024-11-17 stebėta Asavytų k, Zarasų r. (D. Baronas).

PAPRASTASIS PELĖSAKALIS (*Falco tinnunculus*)

2024-11-11 patinas medžiojo ganykloje netoli Pikelių, Mažeikių r. (R. Akstinas).

Stepinė lingė (Circus macrourus).

Žiemkelis, Kauno r., 2024-09-14 © Lukas Dvylys

RAUDONKOJIS SAKALAS (*Falco vespertinus*)

2024-09-01 jauniklis medžiojo laukuose šalia Beržytės k., Panevėžio r. (R. Akstinas), 2 jauni sakaliukai laukuose ant laidų netoli Kaimelės k., Raseinių r. (A. Kasparavičius), 09-03 jauniklis netoli Kretingalės, Kretingos r. (I. Šestokas), apie 30 paukščių būrys medžiojo laukuose šalia Čekiškės, daugiausia jaunikliai (A. Raudonius), suaugęs patinas medžiojo Grybailios tvenk., Varėnos r., jauniklis Kabelių pievose, Varėnos r. (R. Akstinas), 09-04 trys paukščiai Žiemkelyje, Kauno r. (R. Skominas), 2 pirmamečiai paukščiai ties Užpaliais, Utenos r. (A. Čerkauskas), 09-05 apie 25 paukščiai tarp Vaičlaukio ir Obelupių k., Vilkaviškio r. (G. Gudaitis), 09-06 du praskrendantys sakalai stebėti Svobiškio k., Molėtų r. (D. Stalauškienė), 09-07 pirmametis paukštis vakare tupėjo ant elektros laidų laukuose šiauriau Viešinto ež., Anykščių r. (A. Šimkus), 1 paukštis medžiojo virš Balbieriškio karjero, Prienų r. (E. Bersienevas), patelė praskrido virš Parnidžio kopos Neringoje (B. Stukė), 2 jauni paukščiai ties Palukniu, Trakų r. (E. Sukackienė), 09-08 vienas Šventosios pajūryje (V. ir V. Laukžemiai), patelė ir patinukas prie Dirvoniškio k., Biržų r., gal ta pati patelė matyta praskrendanti Lapiškių k. (B. Maldūnienė), 1 praskrido į pietus virš Dailininkų kopos Kuršių nerijoje (A. Piečiukaitis), pirmametis paukštis ties Bajorais, Molėtų r., 09-09 pirmametis prie Tverėčiaus, Ignalinos r. (A. Čerkauskas), 09-09 pirmametis paukštis tupėjo ant elektros laidų netoli

Naikių k., Mažeikių r. (R. Akstinas), 09-13 patelė ant elektros laidų šalia Raseinių m. (V. Karnauskas), 09-14 pirmametis ant elektros laidų Bulaučiznoje, Molėtų r. (A. Čerkauskas), penki jauni paukščiai ir viena patelė ant elektros laidų piečiau Geisteriškių k., Vilkaviškio r. (S. Medžionis), 09-15 jauniklis medžiojo laukuose prie Prapuolenių k., Vilkaviškio r. (A. Raudonius), 09-23 du jauni paukščiai Juodkrantėje (E. Sukackienė), 09-26 patelė stebėta netoli Daniliškių k., Vilniaus r. (D. Musteikis), 09-28 pirmametis paukštis praskrido palei Papio ež. vakarinį krantą, Šalčininkų r. (A. Šimkus).

KUODUOTASIS VIEVERSYS (*Galerida cristata*)

2024-09-29 trys paukščiai laukuose ties Grimzdais, Šilalės r. (R. Mižeikis), 10-20 čia jau matyti 4 paukščiai (A. Šimkus).

URVINĖ KREGŽDĖ (*Riparia riparia*)

2024-09-17 penki jauni individai Čivylių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas), 09-28 viena skraidė virš Papio ež., Šalčininkų r. (A. Šimkus), nuo 09-15 iki 09-28 Ventės rage sugauti 128 individai (V. Jusys, V. Eigirdas, K. Jusienė, G. Šlušnytė) [VS].

ŠELMENINĖ KREGŽDĖ (*Hirundo rustica*)

2024-10-26 du paukščiai skraidė Papio ež., Šalčininkų r. (M. Miliauskas), 11-10 viena praskrido Šventosios pajūriu (V. ir V. Laukžemiai) [VS].

GELTONBRUVĖ PEČIALINDA (*Phylloscopus inornatus*)

2024-09-15 viena matyta ir nufotografuota ant Kopgalio molo (A. Gedvilas), 09-21 girdėta ir matyta zylių, nykštukų ir pilkųjų pečialindų būrelyje pamiškėje Sapieginėje Vilniuje (A. Šimkus), 09-29 viena sužieduota Ventės rage (D. Mižeikis), 09-30 stebėta Melnragės miške Klaipėdoje (P. Pynnönen), 10-07 sugauta Ventės rage (V. Jusys), 10-17 vienas paukštis stebėtas krūmynuose prie Nevėžio upės ties Dembava, Panevėžio r. (B. Vaičiūnas).

RUDOJI PEČIALINDA (*Phylloscopus fuscatus*)

2024-10-28 sugauta Ventės rage (V. Jusys) [17].

ŠIAURINĖ PEČIALINDA (*Phylloscopus trochiloides*)

2024-09-08 vienas paukštis stebėtas Andrioniškyje, Anykščių r. (A. Šimkus) [VS].

DIDŽIOJI KRAKŠLĖ (*Acrocephalus arundinaceus*)

2024-09-30 sugauta Ventės rage (V. Jusys) [VS].

NENDRINIS ŽIOGELIS (*Locustella luscinioides*)

2024-09-28 nerimo balsas girdėtas šlapynėje tarp Baltosios Vokės ir Papio ež., Šalčininkų r. (A. Šimkus) [VS].

SODINĖ DEVYNBALSĖ (*Sylvia borin*)

2024-10-16 sugauta Ventės rage (V. Jusys).

PILKOJI MUSINUKĖ (*Muscicapa striata*)

2024-10-07 vienas paukštis stebėtas netoli Nevėžio užtvankos Panevėžyje (B. Vaičiūnas) [VS].

MĖLYNUODEGĖ (*Tarsiger cyanurus*)

2024-09-30 sugauta Ventės rage (V. Jusys) [9].

DŪMINĖ RAUDONUODEGĖ (*Phoenicurus ochruros*)

2024-11-22 viena stebėta Būtingėje, Palangos sav. (V. Laukžemis) [VS].

EUROPINĖ JUODAGALVĖ KIAULIUKĖ (*Saxicola rubicola*)

2024-09-08 patinas ties Preila Kuršių nerijoje (A. Piečiukaitis), 09-21 du patinėliai prie Būtingės naftos terminalo, Palangos m. sav. (M. Miliauskas), 10-08 viena stebėta netoli Kintų tvenk., Šilutės r. (V. Stankaitis), 10-19 viena matyta prie Kiošių sandėlio, Šilutės r. (I. Šeškus).

PAPRASTASIS KŪLTUPYS (*Oenanthe oenanthe*)

2024-10-25 patinas skraidė ganykloje Džiuguose, Anykščių r. (R. Akstinas) [VS].

MARGASIS KŪLTUPYS (*Oenanthe pleschanka*)

2024-10-24 pirmametis paukštis pajūryje tarp I ir II Melnragės [2].

VANDENINIS STRAZDAS (*Cinclus cinclus*)

2024-11-23 vienas paukštis stebėtas Viešvilėje, Viešvilės upelio žuivitakyje prie Gulbinų tvenk. (R. Patronaitis).

KALNINĖ KIELĖ (*Motacilla cinerea*)

2024-09-07 patelė ties Murmulių atodanga, Panevėžio r. (R. Reifas), 09-24 vienas paukštis Darbėnuose, Kretingos r. (V. ir V. Laukžemiai), 09-29 praskrido į vakarus Sapieginėje Vilniuje (A. Šimkus), 10-25 vienas paukštis stebėtas prie Palangos tilto (V. Stankaitis).

BALTOJI KIELĖ (*Motacilla alba*)

2024-11-03 viena praskrido į pietus Sapieginėje Vilniuje A. Šimkus), 11-04 du individai Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 11-05 viena prie Melnragės molo (P. Salvador), 11-07 stebėta ant marių krantinės akmenų Kopgalyje (S. Karalius), 11-15 viena matyta prie Šlapučių k., Kaučo r. (U. Plečkaitytė) [VS].

UOLINIS KALVIUKAS (*Anthus petrosus*)

2024-09-17 du individai ant Kopgalio molo (S. Karalius), 09-20 trys skirtingi paukščiai stebėti prie Baltijos jūros ties Nemirseta ir toliau link Klaipėdos, 09-21 mažiausiai 1 paukštis (arba 2) stebėtas prie Baltijos jūros ties Nemirseta (R. Jusevičienė), 1 paukštis Šventosios uoste, 5 paukščiai prie Ventės rago molo M. Miliauskas), 09-23 vienas paukštis Kopgalyje (E. Sukackienė, S. Karalius), 09-24 vienas paukštis šalia Šventosios molo (V. ir V. Laukžemiai), 09-26 keturi paukščiai Ventės rage (R. Mižeikis), 09-30 trys paukščiai matyti ant Melnragės molo (S. Karalius), 10-02 vienas paukštis ant Kopgalio molo (S. Karalius), 10-07 vienas ant Ventės rago molo (A. Bassin), 10-11 ir 10-16 matytas ant marių krantinės akmenų Kopgalyje, 10-15 stebėtas ant Kopgalio molo (S. Karalius), 10-19 du paukščiai ant Melnragės molo (M., A., G. ir K. Miliauskai, Rutkauskas, Vyšniauskaitė), 10-20 vienas paukštis stebėtas Šventojoje prie tilto griuvėsių (J. Mulevičius, Ž. Daunoravičius, R. Alšauskas), 1 paukštis trumpam nutūpė ant tiltelio prie nuleisto Kintų žuv. tvenk., Šilutės r. (B. Strukė, E. Sukackienė, A. Šimkus, V., S., G. ir A. Eigirdai), 11-10 trys paukščiai ant Melnragės molo (S. Karalius), 11-27 vienas paukštis ant Ventės rago molo (V. Jusys).

Europinė juodagalvė kiauliukė (*Saxicola rubicola*).
Preila, Neringa, 2024-09-08 © Aurimas Piečiukaitis

Rudagurklis kalviukas (*Anthus cervinus*).
Šventininkų karjeras, 2024-09-22 © Tadas Povilauskas

RUDAGURKLIS KALVIUKAS (*Anthus cervinus*)

Nuo 2024-09-14 iki 09-25 Lietuvoje įvairiose vietose girdėta ir matyta apie 60 migruojančių paukščių. Spalio mėn. iki 10-20 matyti dar 6 pavieniai paukščiai, 11-07 vienas paukštis praskrido vakarų kryptimi Kaune Vilijampolėje (M. Ružauskas).

GELTONSNAPIS ČIVYLIS (*Linaria flavirostris*)

2024-10-24 aštuonių paukščių būrelis ant Kopgalio molo (S. Karalius), 10-25 vienas paukštis stebėtas Palangoje (V. Stankaitis), 11-10 šeši praskrido laukuose prie Radviliškio (A. Šimkus), 11-16 18 paukščių būrelis rapsuose netoli Žeimių, Jonavos r. (A. Raudonius).

© Saulius Karalius

Eugenijus DROBELIS

TIKĖTINAS NYKŠTUKINIO ERELIO (*HIERAAETUS PENNATUS*) VEISIMOSI ATVEJIS

Nykštukinis erelis paplitęs Pietų Europoje, Artimuosiuose Rytuose, Vidurio Azijoje ir Šiaurės Afrikoje. Izoliuota populiacija gyvena Pietų Afrikoje. Mums artimuose kraštuose pavienės poros veisiasi Lenkijoje ir Baltarusijoje. Nykštukinis erelis Lietuvoje yra nereguliariai užskrendantis paukštis, nes mūsų šalis šiauriau šio paukščio paplitimo arealo. Jis stebimas įvairiose šalies vietovėse migracijų ir net veisimosi metu. Pavienės poros gali nereguliariai perėti pietiniame šalies pakraštyje.

2024 m. Dainavos girioje nykštukinis erelis pirmą kartą buvo pastebėtas balandžio 15 d. medžiojantis kirtavietėje. Tą pačią dieną jis matytas tupintis viename iš plėšriesiems paukščiams iškeltų lizdų. Viltį, kad erelis apsigyvens šiame lizde, sužlugdė tuo metu stipriai atšalęs oras ir iškritęs sniegas. Vėliau visą veisimosi laikotarpį jis buvo stebimas jau kitoje vietovėje. Išylant žemei ir formuojantis kamuoliniams debesims erelis kiekvieną kartą pakildavo maždaug už 2–3 km nuo stebėjimo vietos vis iš tos pačios miško masyvo dalies. Sklandydamas ir gaudydamas kylančias oro sroves jis lėtai kopdavo į debesų papėdes. Būdavo labai sunku sekti šviesų, iš toli baltojo gandro spalvas atitinkantį paukštį baltų debesų fone. Pakilęs į aukštį jis lėkdavo medžioti ir pranykdavo neįžvelgiamuose toliuose. Tačiau kartais erelis atlikdavo banguojančius tuoktuvių skrydžius ir vėl leistavosi žemyn į galimos lizdavietės teritoriją. Retkarčiais virš miško pasirodydavo abu porėlės nariai. Žaismingai gainiodami vienas kitą jie ilgai sklandydavo tarp plaukiančių debesų. Porą kartų teko stebėti ištisą išpūdingą ir tik šiam ereliui būdingą elgesį. Pakilęs į vos įžiūrimą

aukštį erelis suglausdavo sparnus ir maždaug 45° kampu smigdavo žemyn. Tai atrodydavo kaip sakalo kelevio ataka. Didžiulių greičiu pralėkęs keletą šimtų metrų jis šaudavo į viršų ir atlikdavo vadinamąją „žvakę“. Tik matydamas neįtikėtiną erelio greitį ir veržlumą gali suvokti, kaip jis susigauna grobį tiesiog ore.

Jokių atviresnių erdvių, jokių statinių, jokių tinkamų išsiropšti medžių, kad galėtum plačiau apžvelgti vieną miško masyvą. Nepavyko susekti erelio grįžtančio su grobiu, nepavyko tiksliai nustatyti jo pakilimų ir nusileidimų vietos. Praleidau begalę laiko stebėdamas erelius, krėsdamas miškus ir ieškodamas jų užslėpto būsto. Radau keletą man dar nežinomų plėšriųjų paukščių lizdų, bet jie buvo tušti. Taip ir liko neaišku, ar neradau patikimai užslėptos paukščių gūžtos, ar jie perėję nesėkmingai. Pasidaviau tik rudenėjant, kai suvokiau, kad ereliai visą vasarą pragyveno visai šalia taip ir neišdavę savo paslapties. Nekantraudamas laukiau kito pavasario ir sugrįžtančių lietuviškųjų nykštukinių erelių.

PROBABLE BREEDING RECORD OF BOOTED EAGLE (*HIERAAETUS PENNATUS*)

Eugenijus DROBELIS

Summary. A pair of Booted Eagles (*Hieraaetus pennatus*) were observed throughout the breeding period in Dainava Forest (Southern Lithuania). Observed hunting and engaging in display and courtship flights, this constitutes the first possible breeding case of Booted Eagle in Lithuania.

PAUKŠČIŲ ŽIEDAVIMAS VENTĖS RAGE 2024 M. RUDENĮ

Vytautas JUSYS, Vytautas EIGIRDAS

© Vytautas Jusys

2024 m. rudenį Ventės rago ornitologinės stoties žieduotojai sužiedavo 83 rūšių 72 023 paukščius (rugsėjo mėn. sužieduoti 64 rūšių 42 344 paukščiai, spalio mėn. – 57 rūšių 28 385 paukščiai, o lapkričio mėn. – 33 rūšių 1294 paukščiai). Daugiausia rudenį sužieduota mėlynųjų zylių (20075), šelmeninių kregždžių (18661), didžiųjų zylių (17921), liepsnelių (3163) ir karietaičių (2161) (žr. lentelę).

Ventės rage paukščiai šį rudenį buvo gaudomi daugiausia voratinklinėmis gaudyklėmis ir didžiąja žemutine gaudykle (gaudyklė nuimta lapkričio 15 d.). Taip pat zigzagine gaudykle Nr. 2 (gaudyklė nuimta lapkričio 12 d.), zigzagine gaudykle Nr. 5 (gaudyklė nuimta lapkričio 9 d.) ir mažąja gaudykle Nr. 2 (gaudyklė nuimta lapkričio 11 d.).

Iš retesnių ar retai žieduotojams patenkančių paukščių sugauta ir sužieduota lututė (*Aegolius funereus*) – spalio 12 d. (V. Eigirdas), žvirblinė pelėda (*Glaucidium passerinum*) – spalio 21 d. (V. Eigirdas), 5 geltonbruvės pečialindos (*Phylloscopus inornatus*) – rugsėjo 29 d., rugsėjo 30 d. (dvi), spalio 2 d. ir spalio 7 d. (D. Mizeikis, V. Eigirdas, G. Šlušnytė, V. Jusys), rudoji pečialinda (*Phylloscopus fuscatus*) – spalio 28 d. (V. Jusys), nykštukinė pečialinda (*Phylloscopus proregulus*) – lapkričio 18 d. (V. Eigirdas), mėlynugurklė (*Luscinia svecica*) – rugsėjo 22 d. (V. Jusys), mėlynuodegė (*Tarister cyanurus*) – rugsėjo 30 d. (V. Ju-

2024 m. rudenį Ventės rago ornitologinėje stotyje sužieduoti paukščiai

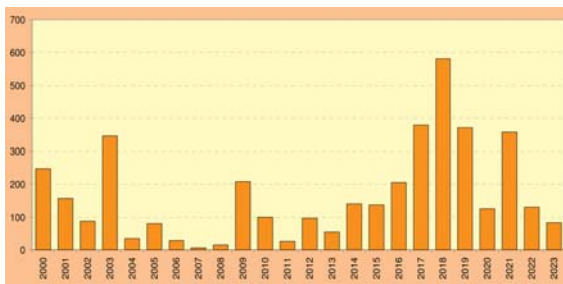
Eil. Nr.	Rūšis	Sužieduota
1.	Mėlynoji zylė (<i>Cyanistes caeruleus</i>)	20 075
2.	Šelmeninė kregždė (<i>Hirundo rustica</i>)	18 661
3.	Didžioji zylė (<i>Parus major</i>)	17 921
4.	Liepsnelė (<i>Erithacus rubecula</i>)	3 163
5.	Karietaitė (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	2 161
6.	Urvinė kregždė (<i>Riparia riparia</i>)	1 933
7.	Paprastasis nykštukas (<i>Regulus regulus</i>)	1 808
8.	Juodagalvė devynbalsė (<i>Sylvia atricapilla</i>)	751
9.	Juodasis strazdas (<i>Turdus merula</i>)	747
10.	Paprastasis kikelis (<i>Fringilla coelebs</i>)	741
11.	Pilkoji pečialinda (<i>Phylloscopus collybita</i>)	712
12.	Ankstyvoji pečialinda (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	439
13.	Baltabruvis strazdas (<i>Turdus iliacus</i>)	319
14.	Alksninukas (<i>Spinus spinus</i>)	273
15.	Strazdas giesmininkas (<i>Turdus philomelos</i>)	213
16.	Paprastasis varnėnas (<i>Sturnus vulgaris</i>)	191
17.	Baltabruvis nykštukas (<i>Regulus ignicapilla</i>)	186
18.	Žaliukė (<i>Chloris chloris</i>)	173
19.	Juodoji zylė (<i>Periparus ater</i>)	143
20.	Paprastasis erškėtvirblis (<i>Prunella modularis</i>)	134
21–83.	Kitos rūšys	1 279
	Iš viso: 83 rūšys	72 023

sys), geltonsnapis čivylis (*Linaria flavivestris*) – spalio 26 d. (V. Eigirdas), 3 mažieji čimčiakai (*Acanthis cabaret*) – spalio 21 d. (du) (V. Eigirdas) ir spalio 24 d. (vienas) (V. Jusys)

2024 m. rudenį sugauta 80 paukščių, žieduotų ne Ventės rage: belgiškais BRUSSELS žiedais 2 paukš-

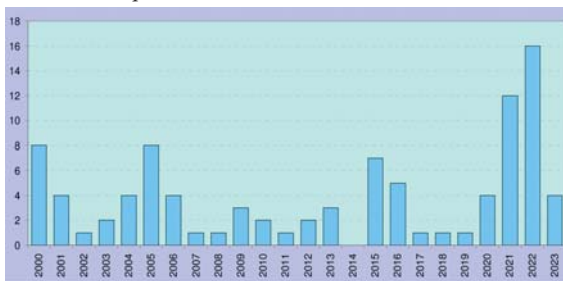
Pirmasis 2024 m. smilginis strazdas (*Turdus pilaris*)
Ventės rage sužieduotas spalio 5 d.
© Vytautas Jusys

2000–2023 m. VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 3997 smilginius strazdus. Vidutiniškai per metus – 167 šios rūšies paukščiai

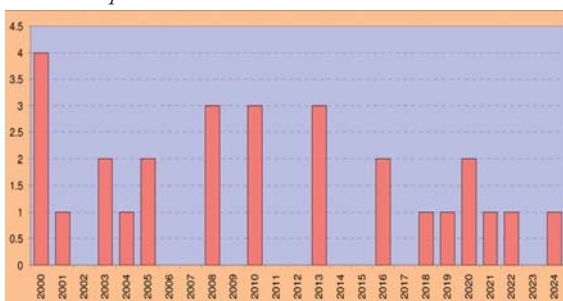
Pirmoji 2024 m. pilkoji varna (*Corvus cornix*)
Ventės rage sužieduota spalio 27 d.
© Vytautas Jusys

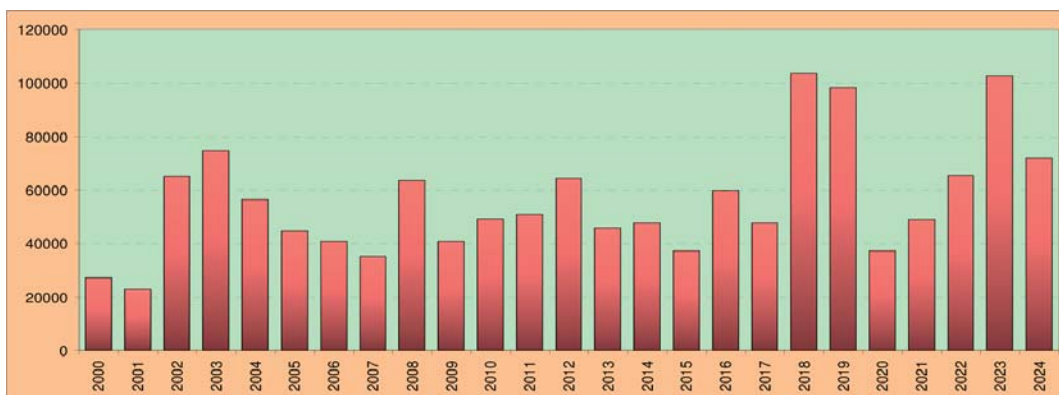
2000–2023 m. VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 95 pilkąsias varnas. Vidutiniškai per metus – 4 šios rūšies paukščiai

Pirmoji 2024 m. nykštukinė pečialinda (*Phylloscopus proregulus*) Ventės rage sužieduota lapkričio 18 d.
© Vytautas Eigirdas

2000–2024 m. VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 28 nykštukines pečialindas. Vidutiniškai per metus – 1 šios rūšies paukštis

2000–2024 m. rudeniais VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 1 402 046 paukščius

*Daugiausia šelmeninių kregždžių (*Hirundo rustica*) sugauta Kuršių marių pakraščiuose, kur jos susirinkdavo nakvoti – vėlai vakare ir anksti ryte. Ventės ragas, 2024-09-16 © Vytautas Jusys*

čiai (mėlynoji zylė ir didžioji zylė), vengrišku BUDAPEST – 1 (liepsnelė), lenkiškais GDANSK – 4 (3 didžiosios zylės ir 1 mėlynoji zylė), vokišku HELGOLAND – 1 (didžioji zylė), suomiškais HELSINKI – 3 (urvinė kregždė, šelmeninė kregždė ir ežerinė nendrinukė), vokiškais HIDDENSEE – 2 (didžioji zylė ir mėlynoji zylė), lietuviškais KAUNAS – 12 (5 šelmeninės kregždės, 4 mėlynosios zylės, 2 didžiosios zylės ir 1 paprastas nykštukas), estiškais MATSALU – 22 (8 mėlynosios zylės, 6 didžiosios zylės, 4 urvinės kregždės, 1 šelmeninė kregždė, 1 liepsnelė, 1 ežerinė nendrinukė ir 1 paprastas nykštukas), rusiškais MOSKVA – 11 (4 šelmeninės kregždės, 4 mėlynosios zylės, 2 didžiosios zylės ir 1 pilkoji pečialinda), prancūziškais PARIS – 2 (didžioji zylė ir mėlynoji zylė), rusiškais PETERSBURG – 4 (mėlynosios zylės), latviškais RIGA – 16 (8 didžiosios zylės, 1 paprastas varnėnas, 1 juodoji zylė ir 1 šelmeninė kregždė).

Daugiausia per vieną dieną 2024 m. rudenį sužieduoti 5602 paukščiai (rugsėjo 29 d.), 3498 (spalio 12 d.), 2946 (spalio 24 d.), 2337 (rugsėjo 21 d.), 2188 (spalio 23 d.).

2000–2024 m. rudeniais Ventės rago paukščių žieduotojai sužiedavo 1 402 046 paukščius. Daugiausia 2018 m. (10 3811 paukščių), 2023 m. (102745) ir 2019 m. (98 286 paukščiai). Mažiausiai – 2001 m. (22 875), 2000 m. (27 203) ir 2007 m. (35 257).

Vidutiniškai 2000–2024 m. laikotarpiu kiekvieną rudenį sužiedavome po 56 082 paukščius.

2024 m. rudenį paukščius žiedavo Ventės rago ornitologinės stoties darbuotojai ir žieduotojai talkininkai: Vytautas Jusys, Vytautas Eigirdas, Kristina Jusienė, Gabrielė Šlušnytė, Saulius Valiūnas, Tomas Brueckmann, Ignas Šeškus, Rokas Mizeikis, Austėja Jusytė, Mindaugas Kavaliauskas, Gustė Lapinskaitė, Sigita Eigirdienė, Dalia Gedminė, Aidas Kaulakis, Pabalo Salvador, Miglė Jusytė, Fausta Adomaitytė, Vita Augutė, Tadas Gružinskas ir Ugnius Paliukėnas.

Saulius Valiūnas ir Mindaugas Kavaliauskas jau 20 metų beveik kiekvieną rudenį atvyksta mums pagelbėti žieduojant paukščius. Ventės ragas, 2024-10-12 © Vytautas Jusys

Mėlynuodegė (*Tarsiger cyanurus*). Ventės ragas, 2024-09-30 © Vytautas Jusys

Geltonbruvė pečialinda (*Phylloscopus inornatus*).
Ventės ragas, 2024-10-07 © Vytautas Jusys

Rudoji pečialinda (*Phylloscopus fuscatus*).
Ventės ragas, 2024-10-28 © Vytautas Jusys

Informaciją apie kiekvieną dieną Ventės rago ornitologinėje stotyje sužieduotus paukščius galite rasti interneto tinklalapyje www.trektellen.org/site/totals/1581/2024. Dabar čia paukščių pavadinimai rašomi ir lietuvių kalba.

BIRD RINGING AT VENTĖS RAGAS ORNITHOLOGICAL STATION, AUTUMN 2024

Vytautas JUSYS, Vytautas EIGIRDAS

Summary. 72,023 birds of 83 species were ringed at Ventės Ragas Ornithological Station in autumn 2024. The most numerous were Blue Tit (20,075), Barn

Swallow (18,661), Great Tit (17,921), Robin (3,163) and Eurasian Wren (2,161). To put this into context, a total of 1,402,046 birds were ringed during the autumn months at Ventės Ragas Ornithological Station in the period 2000–2024, an average of 56,082 birds per autumn. The highest day totals of birds ringed during this autumn were 5602 birds on 29 September, 3,498 on 12 October, 2,946 on 24 October, 2,337 on 21 September and 2,188 on 23 October. 23.80 birds were caught at Ventės Ragas during the autumn that had been previously ringed elsewhere: 22 in Estonia, 16 in Latvia, 15 in Russia, 12 in Lithuania, 4 in Poland, 3 in Germany, 3 in Finland, 2 in France, 2 in Belgium and one in Hungary.

Lietuvoje aptikta ilgaaamžė jūršarkė iš Švedijos

Ričardas PATAPAVIČIUS

Lietuvos paukščių žiedavimo centras (PŽC) gavo Roko Bagdzevičiaus pranešimą apie 2024 m. rugpjūčio 10 d. Pervalkoje Kuršių marių pakrantėje pamatytą ir nufotografuotą žieduotą jūršarkę. Norint identifikuoti žieduotą paukštį būtina žinoti visą jo žiedo įrašą. Atsiųstose nuotraukose buvo galima įžiūrėti, kad žiedas švedišką, bet iš septynių žiedo numerio skaitmenų matėsi tik keturi paskutiniai.

Tai, kad pirmasis žiedo numerio skaitmuo yra „8“, buvo aišku pagal žiedo dydį, nes Švedijoje kiekvieno dydžio stambiųjų žiedų numeriai prasideda vis kitu skaitmeniu. Liko nežinomi tik antrasis ir trečiasis žiedo numerio skaitmenys. Paaiškėjo, kad tos serijos žiedų panaudota gana nedaug, apie 140 tūkst. Todėl Švedijos PŽC kolegoms reikėjo patikrinti tik 14 žiedų, kurių numerių antrasis ir trečiasis skaitmenys sudaro junginius nuo 00 iki 13. Paaiškėjo, kad tik vienas iš visų 14 galimų žiedų panaudotas jūršarkei žieduoti. Taip to paukščio žiedas buvo identifikuotas.

Identifikavus žiedą paaiškėjo, kad tas paukštis, dar neskraidantis jauniklis, žieduotas Skonės lene netoli Malmės (leno administracinis centras) Švedijos pietiniame pakraštyje 1996 m. birželio 9 d. Atstumas tarp žiedavimo ir aptikimo vietų 509 km, kryptis nuo žiedavimo vietos į aptikimo vietą (azimutas) 93°, bet šiuo atveju ne atstumas ir kryptis verti didžiausio dėmesio. Paukštis aptiktas praėjus 10 289 dienoms (28 m. 2 mėn. 1 d.) po žiedavimo. Praktškai toks pats yra ir jo amžius, nes jis žieduotas, kai buvo dar neskraidantis jauniklis. Tai nėra ilgiausias žinomas šios rūšies paukščio amžius, bet tikrai nedaug jų išgyvena tiek ilgai. Ilgiausias žinomas jūršarkės amžius yra 43 m. 4 mėn., antras ilgiausias – 36 m. 11 mėn. (<https://euring.org/data-and-codes/longevity-list?page=2>).

Labai nedaug paukščių, ypač smulkiųjų, gamtoje išgyvena iki savo biologinio amžiaus pabaigos. To priežastis labai paprasta ir aiški – visur ir visada jiems gresia daugybė pavojų. Tai plėšrūnai, nepalankios aplinkos sąlygos, medžioklė (žudymas), daugybė žmogaus ūkinės veiklos sąlygotų priežasčių. Daugiausia jų žūsta pirmaisiais gyvenimo metais. Išgyvenus pirmuosius metus, tikimybė išgyventi ilgiau ženkliai padidėja.

Šio paukščio istorijoje yra ir viena pamokanti patirtis. Net ir nevisiškai identifikavus paukščio žiedą apie tai

Švedijoje žieduota jūršarkė Lietuvoje (Pervalkoje Kuršių marių pakrantėje) 2024 m. rugpjūčio 10 d.
© Rokas Bagdzevičius

Švedijoje žieduotos ir Lietuvoje aptiktos jūršarkės žiedavimo ir aptikimo vietos (atitinkamai, raudona ir žalia žymės) sujungtos linija

verta pranešti PŽC, nes, kaip akivaizdžiai iliustruoja ši istorija, identifikuoti žiedą, o kartu ir paukštį, nors ir ne visada, bet kartais įmanoma žinant tik žiedo viso įrašo ar tik jo numerio fragmentą. Todėl ir apie tokius atvejus prašoma pranešti PŽC, nes kiekvienas pranešimas apie aptiktą bet kokią, bet kurios valstybės žiedu paženklintą paukštį yra vertingas ir laukiamas specialistų.

LONG-LIVED OYSTERCATCHER FROM SWEDEN FOUND IN LITHUANIA

Ričardas PATAPAVIČIUS

Summary. A Swedish-ringed Oystercatcher aged 28 years and 2 months was observed in Lithuania on 10th August 2024. Originally ringed as a chick on 9th June 1996, the bird was observed alive and in an apparent good condition. Although only the last four digits of the bird's ring number were visible in obtained photographs, it was possible to identify this bird.

Nufotografuotas 55 metus nematytas plėšrūnas

Saulius KARALIUS, parengta pagal *Birdlife International*

Po 55 metų dokumentuotų stebėjimų nebuvimo fotografui pirmą kartą istorijoje pavyko nufotografuoti itin retą ir mažai žinomą plėšrūną – Naujosios Britanijos vištvanagį (*Tachyspiza princeps*). Šis Papua Naujosios Gvinėjos endemikas iki šiol mokslui buvo žinomas tik iš 4 pastebėtų individų, tad 2008 m. į IUCN nykstančių rūšių sąrašus jis buvo įtrauktas kaip pažeidžiama rūšis. Nors per pastaruosius dešimtmečius buvo nuogirdų apie šios rūšies (vietinių vadina mos „keango“) stebėjimus gamtoje, tačiau nė vienas iš jų nebuvo dokumentuotas. Naujosios Britanijos višt-

© Tom Vieras / WWF

vanagis aptinkamas tik Naujosios Britanijos saloje ir gyvena subtropinių kalnų miškuose ir tropinių žemumų drėgnose buveinėse, kur jam pagrindinę grėsmę kelia būtent buveinių praradimas. Šių metų kovo mėnesį gamtos fotografas iš Fidžio Tomas Vierasas keliavo po Naujosios Britanijos salą ir fotografavo paukščius kartu su Pasaulio gamtos fondo (WWF) organizuota ekspedicija. Netikėtai sau pačiam pirmą kartą istorijoje jam pavyko įamžinti itin retą paukštį.

T. Vierasas fotografavo paukščius didelės bioįvairovės Nakanai Ranges miškuose, nusidriekusiuose per žaliai fragmentuotus kalnus, sudarančius dalį Naujosios Papua Gvinėjos kalkinio ir karstinio kraštovaizdžio, pretenduojančio į UNESCO pasaulinio paveldo sąrašus.

Kaip teigia T. Vierasas, jis keliavo su WWF ekspedicija po Pomio regioną rytinėje salos dalyje, kurią miškais lydėjo trys vietinės bendruomenės nariai. Kelionės metu jis nufotografavo Naujosios Britanijos vištvanagį kartu su keletu kitų paukščių rūšių, tačiau tuo metu dar nežinojo, kokį svarbų plėšrūną jam pavyko nufotografuoti. Vėliau, atidžiau peržiūrėjęs nuotraukas, jis labai maloniai nustebo, kad jam pavyko įamžinti itin retą „prarastą“ rūšį. T. Vierasas pridūrė, kad fotografija gali labai pagelbėti identifikuojant svarbias rūšiai buveines, kur galima taikyti apsaugos priemonės. Jis nuoširdžiai tiki, kad ši nepaliesta pirmapradė pasaulio gamtos dalis, padedant vietinėms bendruomenėms ir WWF organizacijai, tokia išliks ir ateityje.

Paskutinis iki šiol dokumentuotas Naujosios Britanijos vištvanagio egzempliorius nuo 1969 m. liepos mėnesio yra saugomas Niujorko gamtos istorijos muziejuje.

Geros žinios iš Papua Naujosios Gvinėjos

Saulius KARALIUS, parengta pagal *Birdlife International*

Šių metų birželį Joshua Bergmarkas Papua Naujosios Gvinėjos Musau salos, kuri priklauso Bismarko salynui, šiaurės rytinės dalies miškais lydėjo grupę paukščių stebėtojų. Pirmosios 10 iš 16 ekspedicijai skirtų dienų buvo sėkmingos. Jie pastebėjo 3 iš 4 saloje gyvenančių endeminių paukščių rūšių – Musau monarchą (*Symposiachrus menckei*), juodakrūtę skėtauodegę (*Rhipidura matthiae*) ir Musau musinukę

(*Myiagra hebetior*). Vėliau ekspedicija tęsė savo pagrindinio paukščio – paslaptingojo treliuojančiojo vikšralesio (*Lalage conjuncta*) – paieškas.

Treliuojantysis vikšralesys priklauso *Campephagidae* šeimai, kuri artima mums gerai pažįstamoms medšarkėms. Paskutinį kartą ši endeminė Musau salos rūšis buvo stebėta 1979 m. ir nuo to laiko įtraukta į prarastų rūšių sąrašus. Šie paslaptingi paukščiai gyve-

na salos centrinės dalies miškuose aukštų medžių lajose, todėl sunkiai aptinkami.

J. Bergmarkas, įkūręs Ornīs paukščių paieškos ekspediciją, yra kilęs iš Sidnio, Australijos. Apie valandą ekspedicijos dalyviai keliavo senu greitosios pagalbos automobiliu, kol privažiavo statų miškingą šlaitą. Dalis paukščių stebėtojų į kalną kilo pėsčiomis, o dalis toliau važiuo automobiliu. Būtent tai ir atnešė sėkmę. Vienas ekspedicijos dalyvis pastebėjo du paukščius, tupinčius gretimame medžio viršūnėje. Eureka! Taip buvo registruoti treliuojantieji vikšralesiai! Susibėgę ekspedicijos dalyviai netruko pirmą kartą istorijoje paukščius nufotografuoti ir padaryti jų balsų įrašus. Iš viso buvo pastebėti 9 vikšralesiai.

Dėl nuo 1980 m. saloje vykdomų miškų kirtimų treliuojantysis vikšralesys IUCN nykstančių paukščių sąrašuose įrašytas kaip pažeidžiama rūšis, nes kiek daugiau kaip per 20 metų miškų plotai saloje sumažėjo apie 7 proc.

Paskutinės ekspedicijos metu, prieš šešerius metus, Bergmarkui saloje pavyko pirmą kartą nufotografuoti Musau musinukę (*Myiagra hebetior*). Tuo metu tęsti ekspedicijos, ieškant treliuojančiojo vikšralesio, jis negalėjo dėl neižengiamų centrinės salos dalies miškų. Ironiška, bet dabartinės ekspedicijos sėkmę lėmė iškirsti per miškus keliai, nutiesti į pačias miškingų kalvų viršūnes.

© Joshua Bergmark

Birželio mėnesį, keliaujant po Manuso salą, kuri yra į vakarus nuo Musau, J. Bergmarkui pavyko pirmą kartą nufotografuoti endeminį Manusos salos tulžį (*Ceyx dispar*), nematytą ištisus 20 metų. Į pietus nuo Manusos salos dunksančioje Naujojo Hanoverio saloje jam pavyko užfiksuoti dar vieną „prarastą“ rūšį – niūriąją muniją (*Lonchura nigerrima*).

2024-10-10 Vilniuje Gerviečių gatvėje nufotografuota marga kuosa (*Coloeus monedula*). Ji čia jau stebima keleri metai. Dar vienas individas matytas 2024-10-20 Vilniuje prie „Senukių“ © Rokas Bagdzevičius (abi nuotraukos kairėje)

2024-10-22 Panevėžyje, netoli geležinkelio stoties, S. Kerbedžio gatvėje, stebėta marga kuosa (*Coloeus monedula*) © Audrius Nevulis

Ventės rage sugautos neįprastos kregždės

Vytautas EIGIRDAS

2024 m. Ventės rago ornitologinėje stotyje didesnis dėmesys buvo skiriamas šelmeninių kregždžių žiedavimui. Buvo sugauta ir sužieduota kiek daugiau nei 21 tūkst. šelmeninių kregždžių. Iš tokio skaičiaus sugautų paukščių pasitaikė ir kelios neįprastos.

Vienas rugsėjo 23 d. sugautas pirmametis paukštis buvo gerokai šviesesnis už gentainius. Apdare vyravo rusvai balta spalva. Šis paukštis, dar prieš jį sugaunant, Ventės rago ornitologinės stoties teritorijoje stebėtas jau kelias dienas. Skrydžio metu iš toliau ši kregždė atrodė visiškai balta. Įdomu tai, kad kitos šelmeninės kregždės į šį beveik baltą gentainį žiūrėjo gana įtariai. Paukščiams kur nors nutūpus, kitos šelmeninės kregždės laikėsi šiek tiek atokiau nuo „baltosios“. Pakilus skristi, ši neįprastai atrodanti kregždė neturėjo ramybės, ją vis bandydavo nuvyti kitos, įprastai atrodančios šelmeninės kregždės.

Leukistinė šelmeninė kregždė (*Hirundo rustica*).
Ventės ragas, 2024-09-23 © Vytautas Eigirdas

Šelmeninės (*Hirundo rustica*) ir langinės (*Delichon urbica*)
kregždės hibridas.

Ventės ragas, 2024-09-30 © Vytautas Eigirdas

Tokių plunksnų apdaro skirtumą greičiausiai lėmė leukizmas – gyvūno organizmo būklė, kai odoje, plaukuose ir plunksnose melanino yra žymiai mažiau nei norma arba visai nėra. Ventės rago ornitologinėje stotyje iš dalies leukistinių (kai kelios plunksnos būna baltos) paukščių sugaunama ne taip retai, tačiau kad paukštis būtų beveik visai baltas, pasitaiko itin retai.

Dar trys ne ką mažiau įdomios pirmametės kregždės į tinklus įkliuvo rugpjūčio 30, rugsėjo 8 ir rugsėjo 20 d. – tai šelmeninių ir langinių kregždžių hibridai. Iš pažiūros į šelmeninę kregždę panašūs paukščiai labai neišsiskyrė, bet geriau apžiūrėjus apdarą į akis krito balta spalva paukščio antuodegyje ir trumpesnės kraštinės uodegos plunksnos (šelmeninės kregždės antuodegis baltos spalvos neturi, o kraštinės uodegos plunksnos net jauniklių būna ilgesnės).

Ventės rago ornitologinėje stotyje langinių ir šelmeninių kregždžių hibridų sugauta ir ankstesniais metais (nuo 1989 m. ne mažiau kaip 15 individų).

Kiek pavyko rasti literatūroje, tokių pavienių paukščių hibridų rasta šelmeninių kregždžių lizduose (ne visi vados jaunikliai, bet pavieniai). Tokius jauniklius maitindavo šelmeninės kregždės patinas ir patelė (Randler, 2006). Greičiausiai šelmeninės kregždės patelė kopuliavo su langinės kregždės patinėliu, todėl vadoje išsirito hibridai. Tokie hibridiniai jaunikliai įprastai turėtų būti nevaisingi.

Šelmeninės (*Hirundo rustica*) ir langinės (*Delichon urbica*)
kregždės hibridas.

Ventės ragas, 2024-09-08 © Vytautas Eigirdas

Zylės neįprastos formos snapais

Vytautas JUSYS

Ventės rage kasmet tarp tūkstančių į gaudyklės pakliūnančių mėlynųjų ir didžiųjų žylių pasitaiko keletas individų neįprastos formos snapu. 2024 m. rudeninės migracijos metu įkliuvo trys tokie paukščiai: spalio 5 d. ir 24 d. sugautos didžiosios zylės (*Parus major*), o spalio

20 d. – mėlynoji zylė (*Cyanistes caeruleus*). Pastarosios snapas atrodė dar įspūdingiau. Sunku pasakyti, dėl kokių priežasčių snapai taip išauga – gal dėl kokios traumos ar ligos, tačiau paukščiai prisitaikė maitintis tokiais snapais ir leidosi į migracinę kelionę.

© Vytautas Jusys

© Vytautas Jusys

© Saulius Valiūnas

© Deivis Dementavičius

Ankstyvas šarkų lizdas

Deivis DEMENTAVIČIUS

Lietuviškoje literatūroje rašoma, kad šarkos lizdus krauna apie kovo mėnesio vidurį, tačiau miestuose gali pradėti ir kiek anksčiau. 2024 m. vasario 27 d. Kauno mieste stebėta šarkų pora, kuri kiemo beržė

buvo pradėjusi krauti lizdą. Jau kovo 2 d. lizdas buvo pusiau sukrautas. Šiame želdinių lopinėlyje šarkų pora peri jau daugybę metų ir kasmet krauna vis naują lizdą, tačiau taip anksti dar nėra tekę užfiksuoti.

2024-11-23 fotografavau paukščius prie Kintų girininkijos. KOMPIUTERYJE ATIDŽIAU PERŽIŪRĖJęs bukučio (*Sitta europaea*) nuotrauką pastebėjau, kad keistai atrodo viena koja – ji turėjo du pastabičius.

© Genadijus Kuznecovas

2024-10-23 Kaune netoli Girstučio vaikų darželio pastebėjau pilkąją varną (*Corvus cornix*) keistu snapu. Pavyko padaryti keletą nuotraukų. Matyti, kad snapas buvo traumuotas ir gal po traumos taip keistai užsiritė.

© Marius Čepulis

Vėlyvas keršulių perėjimas

Igoris SEMIONOVAS

2024 m. spalio 2 d. vaikščiodamas netoli namų Kaune trapijo gluosnio lajoje pamačiau lizdą, kuris buvo susuktas maždaug 6 m aukštyje. Jame tupėjo du paukščiai. Greitai supratau, kad čia jau gerokai ūgtelėję keršulio jaunikliai, savo dydžiu panašūs į suaugėlius. Kitomis dienomis juos matydavau lizde arba ant šakų šalia lizdo. Suaugusių paukščių neteko matyti. Galiausiai spalio 9 d. ryte prie lizdo buvo tik vienas jauniklis, o per pietus lizdas jau buvo tuščias. Knygoje „Lietuvos fauna. Paukščiai“ nurodoma, kad keršuliai peri maždaug 15 dienų, o jaunikliai lizde išbūna apie 25 dienas. Vadinasi, dėtis buvo padėta rugpjūčio pabaigoje ar net rugsėjo pirmomis dienomis. Keršulių veisimosi sezonas gana ištęstas, nes išaugina dvi vadas, o žuvus dėčiai gali bandyti perėti dar kartą. Vis dėlto tai yra labai vėlyva, bet sėkmingai išauginta vada.

© Igoris Semionovas

© Robertas Akstinas

Įdomūs faktai apie naminį žvirblį

Šiek tiek įdomių faktų, kurių galbūt nežinojote.

Subręsta 5–8 mėn.

Monogamai, paprastai poras sudaro visam gyvenimui.

Per metus išveda šiauriniame areale 2 vadas, o pietiniame – 3 vadas jauniklių.

Jauniklius maitina gyvūniniu maistu, jiems paaugus pereina prie grūdinių kultūrų.

Paprastai gamtoje išgyvena iki 3–4 metų. Vis dėlto dėl didelio jaunų paukščių mirtingumo vidutinis paukščių amžius yra nuo 9 iki 21 mėnesio.

100 patelių paprastai tenka apie 150 patinų.

Skridimo greitis apie 35 km/h. Skrendant tokiu greičiu plasnojimo greitis yra iki 13 kartų per sekundę.

Trumpas atkarpos gali skristi iki 50 km/h greičiu.

Skridimo metu širdis plaka apie 1000 kartų per minutę.

Esant ramybės būsenos širdis plaka 600–800 kartų per minutę.

Kūno temperatūra siekia 44 °C.

Paukščiai pasaulį mato rausvomis spalvomis.

Badauti gali tik iki 2 dienų, nes turi greitą medžiagų apykaitą – sulestus grūdus suvirškina per 3 valandas.

Iki 1860 m. Amerikoje jų nebuvo.

Bostone (JAV) jiems pastatytas paminklas už naują žemės ūkiui.

Juos labai gąsdina mėlyna spalva.

Kinijoje politinė vadovybė (1958 m.) žvirbliams buvo paskelbusi karą, nes juos laikė žemės ūkio kenkėjais. Žmonės vaikė ir naikino juos. Kadangi žvirbliai be poilsio gali skristi tik 15 min., vaikant juos tiesiog ištikdavo širdies smūgis – jie krisdavo negyvi. Per metus taip buvo sunaikinta apie 2 mlrd. žvirblių. Po dvejų metų kenkėjų tiek prisiveisė, kad pasidarė sunku suprasti, kas gi ten po jų sluoksniu buvo pasodinta ar pasėta. Vėliau Kiniją ištiko badas, kurio metu mirė virš 20 mln. žmonių. Tada valdžia prisiminė, nuo ko viskas prasidėjo, ir Kinija skubiai kreipėsi į Kanadą bei Rusiją – paprašė skubiai parduoti žvirblių.

Parengė Robertas AKSTINAS

Javinė lingė (Circus cyaneus), patinas. Nemuno delta, 2024-10-19 © Ignas Šeškus

Paprastasis nyktukas (Regulus regulus). Suvernai, Šilutės r, 2024-10-06 © Vilius Gedgaudas

*Parengta įgyvendinant projektą „Kartu stebime ir saugome paukščius“.
Projektą finansuoja VšĮ Medijų rėmimo fondas,
skyręs 4100 Eur metinę paramą.*

Žurnalo kaina – 3,00 Eur